

مرور روایی پژوهش‌های «سرمایه روان‌شناختی» در ایران

ناصر آقابابائی^۱

چکیده

از زمان معرفی مفهوم «سرمایه روان‌شناختی» (شامل چهار مؤلفه خودکارآمدی، امید، خوش‌بینی، و تاب‌آوری) پژوهش‌های زیادی در ایران و جهان درباره آن انجام شده است. دشواری مطالعه صدها مقاله تجربی منتشر شده درباره مفهوم یادشده ارائه تصویری کلی از پژوهش‌ها درباره آن را برای پژوهشگران ضروری می‌کند. این مقاله با روش مرور روایی به معرفی، دسته‌بندی، و ارزیابی پژوهش‌های ایرانیان درباره سرمایه روان‌شناختی می‌پردازد. پژوهش‌ها نشان داده است سرمایه روان‌شناختی با متغیرهای مطلوب در حوزه کار (مانند رضایت شغلی، رفتار شهروندی سازمانی، عملکرد شغلی، تعهد سازمانی، و نظم کاری) زناشویی (مانند رضایت زناشویی، صمیمیت زناشویی، و حل تعارض)، سلامت (مانند کاهش افسردگی و اضطراب و افزایش کارکردهای مثبت روانی همچون شادی)، تحصیل (مانند پیشرفت، عملکرد، و انگیزه تحصیلی)، و دین و معنویت (مانند مقابله دینی، نگرش معنوی، سبک زندگی اسلامی، و رشد اعتقادی) همبستگی دارد. همچنین دو دسته مداخله درمانی و آموزشی مرتبط با سرمایه روان‌شناختی (شامل الف) مداخله‌های مبتنی بر سرمایه روان‌شناختی برای بهبود عملکرد و ب) مداخله‌های روان‌شناختی گوناگون برای افزایش سرمایه روان‌شناختی) کارآمد بوده‌اند. این مقاله ضمن آشنا کردن خوانندگان با مفهوم سرمایه روان‌شناختی، تصویری کلی از پژوهش‌های تجربی مرتبط با آن به دست داد که گویای پیامدهای مطلوب روان‌شناختی و اجتماعی آن سازه در ساحت‌های گوناگونی از زندگی شامل کار، خانواده، مراقبت‌های بهداشتی، و تحصیل است.

واژه‌های کلیدی: سرمایه روان‌شناختی، مرور روایی، خودکارآمدی، امید، خوش‌بینی، تاب‌آوری.

۱. استادیار گروه روان‌شناسی، دانشگاه قرآن و حدیث، تهران، ایران (نویسنده مسئول)
(naseragha@gmail.com)

A narrative review of studies on psychological capital in Iran

Naser Aghababaei^۱

Abstract

Since the introduction of the concept of “psychological capital” (consisting of four components: self-efficacy, hope, optimism, and resiliency) numerous studies have been conducted in Iran and in the world. Difficulty of reading hundreds of empirical published papers on the aforementioned concept makes it crucial to illustrate a big picture of the research that has been done. This paper, using narrative review method, introduces, categorizes, and evaluates studies that Iranians have conducted on psychological capital. Research has shown that psychological capital is associated with favorite variables in the fields of work (like job satisfaction, organizational citizen behavior, work performance, organizational commitment, and job order), marital (such as marital satisfaction, marital intimacy, and conflict resolution), health (such as decreased depression and anxiety and increased positive psychological functioning such as happiness), education (such as educational achievement, performance, and motive), and religion and spirituality (such as religious coping, spiritual attitude, Islamic life-style, and belief growth). Additionally, two sets of psychological capital-related therapeutic and educational interventions (interventions based on psychological capital to increase performance and various psychological interventions to increase psychological capital) have been proved effective. This paper introduces the concept of psychological capital to the readers and provides a big picture of related empirical studies which shows its desired positive psycho-social outcomes in various domains including work, family, health care, and education.

Keywords: psychological capital; narrative review; self-efficacy; hope; optimism; resiliency

۱. Assistant Professor at Department of Psychology, University of Quran and Hadith, Tehran, Iran.(corresponding author) :naseragha@gmail.com

مقدمه

لوتانز و یوسف (۲۰۰۴) مفهوم سرمایه روان‌شناختی را درون نهضت (آن زمان) روبه‌ظهور رفتار مثبت سازمانی معرفی کردند. چهار مؤلفه آن (یعنی خودکارآمدی، امید، خوش‌بینی، و تاب‌آوری) وقتی با هم ترکیب شوند یک سازه عالی را تشکیل می‌دهند که بر اشتراکات این چهار سازه درجه اول با هم استوار است. معرفی مفهوم سرمایه روان‌شناختی تا اندازه قابل توجهی معلول افزایش تعداد مقاله‌های منتشرشده درباره پژوهش‌های مثبت سازمانی در مجله‌های پیش‌رو است. از زمانی که مفهوم سرمایه روان‌شناختی در سال ۲۰۰۴ معرفی شد پژوهشگران مطالعات بی‌شماری را برای بررسی پیشایندها و آثار آن انجام داده‌اند. طبق تعریف لوتانز و یوسف (۲۰۰۴) یک متغیر برای آنکه در سرمایه روان‌شناختی گنجانده شود باید حالت-مانند^۱ (در برابر رگه، رگه-مانند، و حالت)، مثبت، یگانه، به گونه موثقی سنجیدنی، و قابل تحول باشد و بتواند به افزایش عملکرد بینجامد. گرچه ملاک‌های یادشده اجازه ورود سازه‌ها و ظرفیت‌های گسترده‌تری در روان‌شناسی مثبت را در سرمایه روان‌شناختی می‌دهد، پژوهشگران منحصراً پژوهش‌های شان درباره سرمایه روان‌شناختی را بر تعریف لوتانز و یوسف متمرکز کرده‌اند. مثلاً درباره سازه‌های دیگری همچون خرد، آسایش، قدردانی، گذشت، و شجاعت برای گنجانده شدن در سرمایه روان‌شناختی بحث شده اما سنجش تجربی این سازه‌ها در قالب سرمایه روان‌شناختی منتشر نشده است.

خودکارآمدی (یا اعتماد به نفس)، که برآمده از کار آلبرت بندورا است، این گونه تعریف می‌شود: اعتماد فرد به توانایی‌اش در بسیج کردن انگیزش، منابع شناختی، و اقدامات لازم برای انجام کاری در بافتی معین. امید، که بیش از همه از کار ریک اسنایدر برگرفته شده است، عبارت است از یک حالت انگیزشی که بر تعامل میان سه عامل استوار است: هدف‌ها، عاملیت، و مسیرها. افراد با حس عاملیتشان به سوی تحقق هدف‌هایشان می‌روند؛ این حس عاملیت به آنان عزم و نیروی اراده می‌دهد تا برای کسب هدف‌هایشان انرژی لازم را صرف کنند. همچنین، کسانی که سطح بالایی از امید دارند توسط این حس برانگیخته می‌شوند که توانایی ایجاد راه‌هایی برای دستیابی به خواسته‌هایشان را دارند؛ اگر راه‌های اصلی مسدود شوند، آنان می‌توانند راه‌های جایگزینی را برای تحقق هدف‌هایشان بسازند. خوش‌بینی مشتمل است بر یک سبک اکتشافی مثبت که رخدادهای مثبت را به

۱. state-like

علل درونی، پایدار، و فراگیر نسبت می‌دهد و رخدادهای منفی را به علل بیرونی، موقت، و موقعیت-ویژه. و سرانجام تاب‌آوری عبارت است از توانایی قد راست کردن از دشواری، عدم قطعیت، شکست، و حتی تغییرات مثبت اما ظاهراً بسیار سنگین همچون افزایش مسئولیت (Luthans & Youssef, 2004).

بر طبق نظریه ایجاد و بسط فردریکسون، هنگام نیاز می‌توان از این منابع روان‌شناختی (مؤلفه‌های چهارگانه یادشده) برداشت کرد. افراد دارای سطوح بالای سرمایه روان‌شناختی، برای تعیین دانسته‌های چالش‌انگیز و پروراندن انگیزش برای تلاش جهت دستیابی به آن هدف‌ها، از خودکارآمدی‌شان برداشت می‌کنند. خودکارآمدی، خوش‌بینی، و امید آنان را قادر می‌سازند تا بخت موفقیتشان را مثبت ارزیابی و مسیرهای مختلفی برای دستیابی به هدف‌های‌شان ایجاد کنند و آن‌ها را پی بگیرند. ضمناً تاب‌آوری توانایی قامت راست کردن در زمینه وجود موانع را، هنگام تلاش برای رسیدن به هدف‌های‌شان، در اختیار آنان می‌گذارد. این چهار منبع روان‌شناختی مثبت، در ترکیب با هم، یک مجموعه منابع هم‌کوش ایجاد می‌کنند که فرد را قادر می‌سازد، در حالی که هدف‌ها را با موفقیت دنبال می‌کند، حس درونی‌شده‌ای از کنترل داشته باشد. این نخ‌تسیب و ویژگی‌های یگانه آن چهار منبع که هنگام ترکیب یک سازه هسته‌ای عالی را تشکیل می‌دهد در ادامه بیشتر توضیح داده خواهند شد. این عامل یا هسته عالی نشان‌دهنده برآورد مثبت فرد از شرایط و احتمال موفقیت بر پایه تلاش و پشتکار انگیزنده است. این سازه عالی رابطه نیرومندتری از چهار مؤلفه‌اش در رابطه با مقیاس‌های مرتبط با شغل مانند عملکرد و رضایت شغلی دارد. به عبارت دیگر، کل بزرگ‌تر از مجموع اجزایش است (Nolzen, 2018).

رگه‌هایی مانند هوش در گذر زمان بسیار پایدارند، تغییرشان دشوار است، و یک انتهای پیوستار را تشکیل می‌دهند. در ادامه این پیوستار سازه‌های رگه-مانند همچون خودارزیابی‌های هسته‌ای قرار دارند که نسبتاً پایدارند و تغییرشان دشوار است. سپس منابع روان‌شناختی حالت-مانند (همچون خودکارآمدی، امید، خوش‌بینی، و تاب‌آوری) قرار دارند که نسبتاً انعطاف‌پذیر و تحول‌پذیرند. و در انتهای دیگر پیوستار حالت‌ها قرار دارند که نشان‌دهنده احساسات لحظه‌ای مانند لذت و مودهای مثبت و منفی‌اند. در تمایز سرمایه روان‌شناختی از سایر مفاهیم می‌توان گفت که سرمایه روان‌شناختی ظرفیت روان‌شناختی

فرد یا «کیستی فرد» را توصیف می‌کند اما سرمایه انسانی^۱ دانش، مهارت‌ها، یا توانایی‌هایی را می‌سنجد که ناشی از تحصیل یا تجربه‌اند؛ یعنی «آنچه فرد می‌داند». سرمایه اجتماعی روابط، شبکه‌ها، ارتباطات، منابع، و ساختارهای فرد را در سطح بین-فردی، درون‌گروهی، و درون-سازمانی یا به طور خلاصه «کسانی که فرد می‌شناسدشان» خلاصه می‌کند (Nolzen, 2018). مرور شایسته متون و گزارش صحیح پژوهش‌های پیشین شرط بقا و تداوم دانش است. در ادامه پژوهش‌های بی‌شماری که درباره سرمایه روان‌شناختی انجام شده است مرور می‌شود. هدف اصلی انجام این مرور عرضه یک تلفیق خواندنی از بهترین آثار پژوهشی درباره موضوع سرمایه روان‌شناختی در ایران است.

روش پژوهش

روش پژوهش حاضر مرور روایی است. مرور روایی عبارت است از ترکیب پیشینه پژوهش در یک حوزه خاص با استفاده از یک دیدگاه بافتی یا نظری مشخص. در این روش رویکردهای روش‌شناختی (از قبیل راهبرد جستجو و ملاک‌های ورود) گزارش نمی‌شوند. در مرورهای روایی از رویکرد کیفی برای ارزیابی نقادانه پیشینه پژوهش از یک دیدگاه بافتاری یا نظری خاص استفاده می‌شود. به این منظور عبارت «سرمایه روان‌شناختی» در عناوین مقاله‌های فهرست شده در «گوگل اسکالر» جستجو شد. علت انتخاب این وبگاه وسعت محتوا و دسترسی رایگان به متن مقاله‌ها بود. برای تکمیل جستجو همین عبارت در پایگاه داده‌های جهاد دانشگاهی (به آدرس sid.ir) نیز جستجو شد.

یافته‌ها

مقاله‌های زیادی در ایران و جهان درباره سرمایه روان‌شناختی نوشته و منتشر شده‌اند. برخی از نویسندگان، این مقاله‌ها را در قالب فراتحلیل، مرور نظام‌مند، یا مرور روایی (یعنی آنچه نویسنده مقاله حاضر در صددش است) منسجم کرده و تصویر کلی‌تر و جامع‌تری از یافته‌های مرتبط با این متغیر به دست داده‌اند. مثلاً میرگیادی^۲ و ویوو^۳ (۲۰۱۹)، با مرور

۱. human capital

۲. Margiadi

۳. Wibowo

۱۶۰ مقاله که دست کم ۱۰ بار به آن‌ها ارجاع داده شده بود، نشان دادند انتشار در مجله‌هایی که در میان یک چهارم اول^۱ و دوم^۲ مجلات برتر قرار دارند بر میزان ارجاع تأثیر چشمگیری دارد. شش مقاله پرارجاع اول نوشته لوتانز و همکارانش بودند. میرگیادی و ویوو، بر پایه واژه‌ها و اصطلاح‌های مستخرج از عنوان و چکیده این مقالات، شش خوشه استخراج کردند. خوشه اول به عملکرد و روان‌شناسی مثبت مربوط بود. خوشه دوم شامل گویه‌های مرتبط با کارکنان و سازمان‌ها بود. خوشه سوم مربوط به امید، خودکارآمدی، تاب‌آوری، و خوش بینی بود. خوشه چهارم مربوط به تعهد بود. خوشه پنجم سرمایه روان‌شناختی بود. و خوشه ششم رفتار بود. این طبقه‌بندی بر پایه اصطلاحات و واژه‌هاست نه طبقه‌بندی دقیق موضوع‌ها یا متغیرهای پژوهیده شده. در ادامه پژوهش‌های این حوزه در چند دسته‌بندی که، به باور نویسنده مقاله پیش رو، منطقی‌تر به نظر می‌رسد مرور می‌شوند.

کار

آوری و همکارانش (۲۰۱۱) با فراتحلیل ۵۱ نمونه نشان دادند سرمایه روان‌شناختی روابط مثبتی با نگرش‌های کارکنان (مانند رضایت شغلی، تعهد سازمانی، و آسایش)، رفتارهای مطلوب کارکنان (مانند رفتار شهروندی سازمانی)، و عملکرد داشت. سرمایه روان‌شناختی با رفتارها و نگرش‌های نامطلوب کارکنان (مانند بدبینی، استرس شغلی، اضطراب، و ترک کار) روابط منفی داشت. همچنین فراتحلیل ۷۷ پژوهش در حوزه مدیریت نشان داد سرمایه روان‌شناختی با حال و هوای سازمانی، عدالت سازمانی، رهبری اصیل، و استرس شغلی روابط مثبت داشت و بر رضایت شغلی، نگرش، عملکرد، رفتار شهروندی سازمانی، و رفتارهای نامطلوب تأثیر داشت (Kong et al., 2018). پرهاستانی^۳ (۲۰۱۷) با مرور ۳۲ مقاله در اندونزی گزارش کرد که سرمایه روان‌شناختی با رفتار و نگرش‌های مثبت در محل کار (مانند رضایت شغلی، تعهد سازمانی، نظم کاری، رفتار نوآورانه، رفتار شهروندی سازمانی، و عملکرد شغلی) مرتبط است. ویلارینو دل کاستیلو^۴ و لویز-زفرا^۱ (۲۰۲۲) با مرور نظام‌مند ۹۹ مقاله درباره نقش

۱. Q1

۲. Q2

۳. Prihatsanti

۴. Vilariño del Castillo

میانجی یا تعدیل کننده سرمایه روان‌شناختی در محیط کار نشان دادند که از این تعداد مقاله ۷۴ مورد سرمایه روان‌شناختی را میانجی و ۲۴ مقاله آن را تعدیل کننده گرفتند و یک مقاله آن را هم میانجی و هم تعدیل کننده در نظر گرفت. احمدبات (۲۰۱۷) با مرور ۱۱ پژوهش بیان داشت که سرمایه روان‌شناختی در قلمروهای گوناگونی از زندگی بررسی شده است و عمدتاً با رضایت شغلی، عملکرد، آسایش ذهنی، و سلامت رابطه مثبت و با اضطراب و افسردگی رابطه منفی داشت. در ادامه برخی پژوهش‌های بررسی کننده متغیرهای گوناگون مرتبط با کار در رابطه با سرمایه روان‌شناختی مرور می‌شوند.

سرمایه روان‌شناختی مدیران بیمارستانی در سمنان با کیفیت زندگی کاری پرستاران و رضایتمندی مراجعان روابط مثبت داشت (مخلوق و دیگران، ۱۳۹۸). اما طرح پژوهش این مطالعه واضح نیست و یافته‌های آن جای تردید دارد. در پژوهش‌های دیگر سرمایه روان‌شناختی با سازگاری شغلی پرستاران بیمارستان دانشگاه علوم پزشکی کاشان (رحیمی و دیگران، ۱۳۹۸)، خلاقیت مدیران زن مدارس شهر دزفول (هارون‌رشیدی و کاظمیان مقدم، ۱۳۹۷)، و رفتار شهروندی سازمانی کارکنان شرکت آب و نیروی شهر گتوند رابطه مثبت و با طردشدگی در محیط کار و فرسودگی شغلی آنان روابط منفی داشت (بشلیده و دیگران، ۱۳۹۴). همچنین سرمایه روان‌شناختی عاملی برای کاهش تعارض کار-خانواده و افزایش دلبستگی کاری پرستاران نشان داده شد (طباطبایی نسب و دیگران، ۱۳۹۶).

مؤلفه‌های سرمایه روان‌شناختی به ویژه امید با سرزندگی معلمان شهر شیراز روابط مثبت داشتند (فرزین و برزگر، ۱۳۹۷). سرمایه روان‌شناختی با رفتار شهروندی سازمانی کارشناسان حوزه ستادی وزارت ورزش و جوانان (نجات‌ثابت و محمدی، ۱۳۹۸)، موفقیت ورزشی ورزشکاران حرفه‌ای (فردوسی و دیگران، ۱۳۹۹)، امنیت روان‌شناختی و عملکرد بالینی پرستاران شاغل در بخش‌های بستری بیماران کووید-۱۹ (طباطبائی و دیگران، ۱۴۰۱)، و ادراک مسئولیت اجتماعی پرستاران مجتمع بیمارستانی امام خمینی رابطه مثبت و با خودتمایز یافتگی و فرسودگی شغلی آنان روابط منفی داشت (رضایی و دیگران، ۱۴۰۰). سرمایه روان‌شناختی در بازیکنان فوتبال لیگ آسیاویژن استان فارس با سرمایه اجتماعی و رهبری معنوی رابطه مثبت (بی‌غرض و دیگران، ۱۳۹۵)، در معلمان بخش زیدون با رهبری اخلاقی و فرسودگی شغلی به ترتیب رابطه مثبت و منفی (معتقد و قشقای زاده، ۱۳۹۸)، و با

سرمایه فکری و سرمایه اجتماعی کارکنان اداره کل آموزش و پرورش شهر تهران روابط مثبت داشت (خنیفر و دیگران، ۱۳۹۷). سرمایه فکری عبارت است از مهارت‌ها و تجربه‌های کارکنان، روابط مشتری، صلاحیت فناورانه، دانش، و فرهنگ سازمانی که موفقیت شرکت را در فضای کسب و کار رقابتی امروز حمایت می‌کند.

سرمایه روان‌شناختی با حمایت سازمانی و رفتار شهروندی سازمانی، در کارکنان مجموعه صنعتی گلرنگ (عبدوی بافتانی و دیگران، ۱۳۹۵)، با عملکرد شغلی در کارکنان شرکت ملی مناطق نفت خیز جنوب منطقه اهواز (حیاوی و دیگران، ۱۴۰۰)، با رفتار اخلاقی پرستاران بیمارستان‌های دولتی شهر شیراز (رستگار و دیگران، ۱۳۹۹)، و اخلاق حرفه‌ای (شامل مسئولیت‌پذیری، صداقت، عدالت، وفاداری، احترام به دیگران، همدردی با دیگران، و احترام به ارزش‌ها و هنجارهای اجتماعی) و مکانیزم‌های دفاعی رشد یافته در پرستاران بیمارستان‌های شهر همدان روابط مثبت متوسط تا نیرومند و با مکانیزم‌های دفاعی رشد نیافته و روان‌آزرده روابط منفی متوسط تا نیرومند داشت (جعفری و حنیفی، ۱۴۰۰). سرمایه روان‌شناختی با آسایش شغلی کارکنان یک فرودگاه رابطه مثبت و با تعارض کار-خانواده رابطه منفی داشت (همایونی و دیگران، ۱۳۹۸). آسایش شغلی عبارت است از ارزیابی مثبت جنبه‌های مختلف شغل خاص. این سازه شامل روابط سازمانی مثبت، خویشتن‌پذیری حرفه‌ای، خودمختاری شغلی، تسلط بر محیط، و رشد شغلی است.

رفتار نوآورانه کارکنان در محیط کاری متغیر، چالش‌برانگیز، و رقابتی امروز می‌تواند نقش مهمی در موفقیت، نوسازی، و پایداری سازمان‌ها ایفا کند. رفتار نوآورانه نه فقط محصول استعداد و ویژگی‌های شخصیتی است بلکه عامل‌های اجتماعی و روان‌شناختی نیز بر آن تأثیر دارند. یکی از این عامل‌ها سرمایه روان‌شناختی است. پژوهش نشان داد سرمایه روان‌شناختی با رفتار نوآورانه کارشناسان کشاورزی استان همدان رابطه مثبت نیرومندی داشت (کریمی و دیگران، ۱۴۰۰). سرمایه روان‌شناختی، در کارکنان یکی از بیمارستان‌های خصوصی شهر اصفهان، با حمایت سازمانی و عملکرد انطباقی روابط مثبت داشت (مهداد و مهدیزادگان، ۱۳۹۴). سرمایه روان‌شناختی (به ویژه خوش‌بینی)، در کادر درمان بیمارستان‌های مقابله با کرونا در شهر تهران، با آسیب‌پذیری در برابر استرس روابط منفی داشت (یوسفی و دیگران، ۱۴۰۰). کادر درمان و عموم افرادی که سرمایه روان‌شناختی بیشتری دارند منابع مقابله‌ای بهتری برای شرایط استرس‌زا دارند.

جعفری و همکارانش (۱۳۹۹) روابط سرمایه روان‌شناختی را با سرمایه اجتماعی و

هوش اخلاقی سربازان مثبت گزارش کردند. سرمایه روان‌شناختی با عملکرد شغلی در کارکنان نظامی (سواد کوهی و معتمدی، ۱۳۹۶)، هوش اخلاقی و سرمایه اجتماعی سربازان وظیفه یگان‌های انتظامی شهر اردبیل (جعفری و دیگران، ۱۳۹۹)، و هوش اخلاقی کارکنان نیروهای مسلح شهر تهران نیز رابطه مثبت داشت (سلطانی و دیگران، ۱۴۰۰).

کیفیت زندگی کاری با سرمایه روان‌شناختی دبیران زن متوسطه استان اصفهان روابط مثبت ضعیف تا متوسط داشت. تاب‌آوری نیرومندترین رابطه را با کیفیت زندگی کاری داشت (کریمی، ۱۴۰۱). سرمایه روان‌شناختی (به ویژه خودکارآمدی) با رضایت شغلی و تفکر نقادانه، در معلمان شهر تهران، روابط مثبت داشت (موسیوند و سلگی، ۱۴۰۱). سرمایه روان‌شناختی با فرسودگی شغلی معلمان مدارس ابتدایی شهر یاسوج روابط منفی داشت. ضمناً امیدواری، تاب‌آوری، و خوش‌بینی روابط منفی ضعیفی با تمایل به ترک شغل داشتند. نرخ ترک خدمت و جابه‌جایی معرف مشکلات داخلی سازمان است. ترک خدمت کارکنان هزینه‌های مستقیم و غیرمستقیم برای سازمان‌ها دارد. هزینه مستقیم ترک خدمت شامل یافتن، گزینش، و آموزش فرد جدید است. هزینه مالی ترک خدمت ۱۲۰ درصد حقوق سالانه کارکنان برآورد شده است. هزینه‌های غیرمستقیم ترک خدمت عبارت‌اند از کاهش وجدان کاری و فرهنگ سازمانی، فشار روی کارکنان باقیمانده، هزینه یادگیری، و از دست رفتن سرمایه اجتماعی یا حافظه سازمانی (حسین‌زاده و رستگار، ۱۳۹۲).

یکی از مسائل مورد بحث در میان سیاست‌گذاران و متخصصان آموزش عالی بیکاری دانش‌آموختگان است. فشار به دانشگاه‌ها برای تربیت کسانی که بتوانند شاغل شوند روبه‌افزایش است. خوداشتغالی به وضعیتی اطلاق می‌شود که فرد تصمیم می‌گیرد کسب و کار خود را راه بیندازد و مستقیم از مصرف‌کننده درآمد کسب کند. خوداشتغالی متضمن خطرپذیری و بهره‌برداری از فرصت‌ها برای ایجاد اشتغال با استفاده از رویکردهای نوآورانه و خلاقانه برای بهبود محصولات است. بخش زیادی از پژوهش‌های روان‌شناختی در حوزه کارآفرینی صرفاً به نقش ویژگی‌های شخصیتی معطوف‌اند (کرچلر و هلزل، ۲۰۱۸، ترجمه آقابابائی، ۱۴۰۲). از آنجا که کارآفرینی شامل خطرها و عدم قطعیت‌های بی‌شمار است منابع روان‌شناختی مثبت می‌توانند برای کارآفرینان باارزش باشند. یکی از این منابع مثبت سرمایه روان‌شناختی است. سرمایه روان‌شناختی (به ویژه امیدواری و خودکارآمدی) با گرایش به خوداشتغالی دانشجویان کشاورزی دانشگاه اراک روابط

مثبت داشت (رضائی و ابطحی، ۱۳۹۹).

سرمایه روان‌شناختی با آسایش روان‌شناختی و سبک رهبری اصیل کارکنان وزارت ورزش و جوانان (جلالی فراهانی و دیگران، ۱۳۹۸)، رضایت شغلی کتابداران کتابخانه‌های عمومی شهر تبریز (بهادری خسروشاهی و دیگران، ۱۳۹۱)، و تعهد سازمانی اعضای هیأت علمی دانشگاه اصفهان روابط مثبت داشت (هویدا و دیگران، ۱۳۹۱). و روشن شد که سرمایه روان‌شناختی بر تعارض کار-خانواده پرستاران بیمارستان شهدای کارگر یزد تأثیر منفی دارد. تأثیر امید بیش از سایر مؤلفه‌ها بود (سبک‌رو و فلاحی، ۱۳۹۷). در ادامه نقش سرمایه روان‌شناختی در محیط خانه بررسی خواهد شد.

زناشویی

سرمایه روان‌شناختی در محیط خانواده و به خصوص روابط زن و شوهر نیز نقش خود را نشان داده است. سرمایه روان‌شناختی بر کیفیت رابطه زناشویی و چگونگی تعامل زن و شوهر مؤثر است. مثلاً سرمایه روان‌شناختی با طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه و دلزدگی زناشویی زوج‌های تهرانی روابط منفی داشت (خراطزاده و دیگران، ۱۴۰۱). سرمایه روان‌شناختی (به ویژه خودکارآمدی)، در دانشجویان متأهل دانشگاه‌های شهر گچساران، با آسایش اجتماعی و صمیمیت زناشویی روابط مثبت داشت (حسینی و دیگران، ۱۳۹۸). سرمایه روان‌شناختی نقش میانجی در رابطه رضایت زناشویی و حل تعارض در گروهی از زوج‌های دانشجوی دانشگاه آزاد اسلامی داشت (طهرانی آزاد و مجتبابی، ۱۳۹۸) و با واسطه‌گری انعطاف‌پذیری روان‌شناختی بر تحمل پریشانی همسران دچار پیمان‌شکنی زناشویی تأثیر داشت (زنگنه پارسا و حبیبی، ۱۳۹۹). در بخش بعدی به حوزه سلامت جسمانی و روان‌شناختی می‌پردازیم.

سلامت

سرمایه روان‌شناختی در دانشجویان با مصرف مواد (اکبرزاده و دیگران، ۱۳۹۳) و اعتیاد به اینترنت رابطه منفی (گنجی و توکلی، ۱۳۹۷)، در سالمندان شهر اصفهان با احساس تنهایی رابطه منفی و با معنای زندگی رابطه مثبت (امینی و دیگران، ۱۳۹۸)، در دانشجویان دانشگاه شهید بهشتی با افسردگی، اضطراب، و استرس روابط منفی (حافظ و دیگران، ۱۴۰۱)، و در

پرستاران شاغل در بیمارستان‌های شهر شیراز با افسردگی و اضطراب روابط منفی و با همدلی رابطه مثبت داشت (آزادمنجیری و نامنی، ۱۳۹۹). سرمایه روان‌شناختی با برآورده شدن نیازهای روان‌شناختی (شامل خودمختاری، شایستگی، و پیوند) دانش‌آموزان (نظامی و دیگران، ۱۴۰۱)، دانشجویان دانشگاه شهید بهشتی (حافظ و دیگران، ۱۴۰۱)، و کارکنان شرکت سهامی پتروشیمی شازند روابط مثبت داشت (محمودی و سجادی‌نژاد، ۱۴۰۱). سرمایه روان‌شناختی، در دختران دانشجوی دانشگاه علامه طباطبائی، با کمال‌گرایی مثبت و منفی به ترتیب روابط مثبت و منفی ضعیفی داشت. کمال‌گرایی مثبت توصیف جنبه‌هایی از کمال‌گرایی را در بر می‌گیرد که به کوشش‌های کمال‌گرایانه‌ای همچون وضع معیارهای شخصی عالی و دقیق برای عملکرد شخصی و کوشش برای کامل بودن مربوط است. کمال‌گرایی منفی جنبه‌هایی از کمال‌گرایی را در بر می‌گیرد که با ارزشیابی‌های انتقادی از عملکرد شخصی، نگرانی درباره اشتباهات، و احساس تعارض بین انتظارات و دستاوردها مرتبط است. کمال‌گرایی منفی ممکن است آسیب‌زننده باشد (قشقایی و دیگران، ۱۴۰۰).

سرمایه روان‌شناختی با شادکامی در دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی رابطه مثبت نسبتاً نیرومندی (بین ۰/۵۳ تا ۰/۶۰) داشت (کربلائی‌پور و دیگران، ۱۴۰۰). سرمایه روان‌شناختی با احساس امنیت جانی، اخلاقی، اجتماعی، اقتصادی، روانی، و خانوادگی در شهروندان خراسان رضوی (شرتیان و عمرانی، ۱۴۰۰)، سرمایه اجتماعی در دانشجویان دختر دانشگاه کاشان (رحیمی و آقابابایی، ۱۳۹۷) و دانشجویان دانشگاه تبریز (بهداری خسروشاهی و دیگران، ۱۳۹۱)، و با سرمایه اجتماعی و حمایت اجتماعی در دانشجویان استان چهارمحال و بختیاری روابط مثبت نسبتاً نیرومند داشت (امیدیان و اسماعیل‌پور اشکفتکی، ۱۳۹۹). در دانشجویان دانشگاه‌های پیام نور حسن‌آباد و ورزنه از میان سرمایه‌های روان‌شناختی تاب‌آوری و خوش‌بینی ارتباط مثبت اما ضعیفی با سلامت اجتماعی داشتند و فقط خوش‌بینی ارتباط مثبت و ضعیفی با حمایت اجتماعی داشت. زمانی شخص را واجد سلامت اجتماعی می‌دانیم که بتواند فعالیت‌ها و نقش‌های اجتماعی خود را در حد متعارف بروز دهد و با جامعه و هنجارهای اجتماعی احساس پیوند نماید (قربانی و دیگران، ۱۳۹۹).

سرمایه روان‌شناختی با سلامت عمومی و آسایش هیجانی کارکنان در گذر زمان (فاصله ۳ هفته) روابط مثبت (Avey et al., 2010)، با نشانگان بالینی (شامل شکایت

جسمانی، وسواس جبری، افسردگی، اضطراب، پرخاشگری، ترس مرضی، پارانوئیا، و روان‌پریشی) در سالمندان مقیم مراکز بهزیستی استان چهارمحال و بختیاری روابط منفی (صالحی و محمدی، ۱۳۹۶)، با انعطاف‌پذیری روان‌شناختی سالمندان شهر اصفهان رابطه مثبت، و با احساس تنهایی آنان رابطه منفی (امینی و دیگران، ۱۳۹۸)، با خودبستگی، آسایش روان‌شناختی، و حمایت اجتماعی ادراک‌شده مردان سالمند دچار بیماری قلبی-عروقی مراجع به بیمارستان‌های شهر قزوین، روابط مثبت ضعیف تا متوسط (کاکاوند و دیگران، ۱۳۹۹)، و با آسایش اجتماعی، هیجانی، روان‌شناختی، و ذهنی سالمندان مبتلا به دیابت نوع ۲ شهرستان خرم‌آباد روابط مثبت داشت (برجعلی و دیگران، ۱۳۹۹). سرمایه روان‌شناختی (به ویژه خودکارآمدی) با معنای زندگی، شفقت به خود، و آسایش روان‌شناختی سالمندان ساکن سراهای سالمندی تحت نظارت بهزیستی شهر کرمانشاه روابط مثبت ضعیف تا متوسط داشت (آذربو و سجادی، ۱۳۹۷). سرمایه روان‌شناختی، در بیماران مبتلا به دیابت نوع دو استان مازندران، با رفتار مراقبتی و دانش دیابتی روابط مثبت داشت. خودمراقبتی در دیابت و بیماری‌های دیگر از مهم‌ترین عامل‌های مهار کردن بیماری است. خودمراقبتی دیابت شامل رعایت رژیم غذایی، دارویی، فعالیت منظم بدنی، و مدیریت استرس است (متولی و دیگران، ۱۴۰۰).

حسینی و همکارانش (۱۴۰۰) نمره‌های سرمایه روان‌شناختی را در مادران کودکان عادی بالاتر از مادران کودکان دچار سرطان یافتند. سرمایه روان‌شناختی، در افراد دارای تجربه سوگ ناشی از کرونا، با حمایت اجتماعی ادراک‌شده رابطه مثبت و با درد ذهنی رابطه منفی ضعیفی داشت (دلیری و دیگران، ۱۴۰۰). همچنین سرمایه روان‌شناختی با استرس ادراک‌شده حاصل از ویروس کرونا در زنان شاغل شهر بندرعباس رابطه منفی (فرهادی و غلام‌نظری، ۱۴۰۰) و با قدردانی از بدن، شفقت خود، پذیرش خود، خودآگاهی، و تنظیم مثبت شناختی زنان افسرده شهر یزد روابط مثبت نسبتاً نیرومند و با تنظیم منفی شناختی آنان رابطه منفی ضعیفی داشت (بقایی‌پور و همکاران، ۱۴۰۱).

تحصیل

برهان‌الدین و همکارانش (۲۰۱۹) با مرور ۴۵ مقاله (از جمله ۳ مقاله از ایران) درباره سازمان‌های آموزشی (یعنی پژوهش‌های انجام‌شده روی معلمان، مدرسان، دانش‌آموزان،

دانشجویان، و کارکنان اداری مراکز آموزشی) بیان داشتند که پژوهش‌ها درباره سرمایه روان‌شناختی در سازمان‌های آموزشی هنوز در مراحل آغازین خود است. طبق بررسی آنان، عملکرد تحصیلی بیشترین متغیر بررسی شده در رابطه با سرمایه روان‌شناختی است و سپس استرس معلمان و فراگیران. دانشجویان بیشترین نمونه مطالعه شده در این پژوهش‌ها هستند. معلمان، مدرسان دانشگاه‌ها، و دانشجویان دبیرستانی در درجه‌های بعدی‌اند. در ادامه برخی از پژوهش‌های این قلمرو مرور می‌شوند.

موفقیت تحصیلی مستلزم تلاش، انگیزه، پیگیری، و انجام مجدانه تکلیف‌ها و هدف‌گذاری فراگیران است که این مؤلفه‌ها در درگیری تحصیلی نمود می‌یابند. درگیری تحصیلی ناظر به واداشتن و ترغیب دانش‌آموزان در مجموعه فعالیت‌های تحصیلی مانند مطالعه، فراگیری مهارت‌ها و دانش، و تعامل‌های یادگیری در اجتماع‌های تحصیلی است. سرمایه روان‌شناختی (به ویژه امید و خوش‌بینی)، در دانش‌آموزان متوسطه اول و دوم شهرستان دهلران، با درگیری تحصیلی روابط مثبت داشت (صادقی و دیگران، ۱۳۹۸). سرمایه روان‌شناختی با اشتیاق تحصیلی در دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی (عموبی و دیگران، ۱۳۹۶)، دانشجویان دانشگاه یزد (باقری و دیگران، ۱۴۰۱)، و دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی کاشان رابطه مثبت داشت. اشتیاق تحصیلی، که نقش مهمی در انگیزه و عملکرد تحصیلی دارد، به میزان انرژی‌ای که یادگیرنده برای انجام کارهای تحصیلی خود صرف می‌کند و میزان کارایی حاصل شده اطلاق می‌شود. سرمایه روان‌شناختی به صورت جهت‌گیری انگیزشی مثبتی عمل می‌کند که فرد را قادر می‌سازد به موفقیت و زندگی رضایت‌مندانه دست یابد. افراد دارای منابع روان‌شناختی باثبات (مانند مؤلفه‌های چهارگانه یادشده) احتمالاً هیجان‌های مثبت بیشتر، رضایت از زندگی، و پیشرفت تحصیلی را تجربه خواهند کرد. داشتن منابع روان‌شناختی متعدد می‌تواند فرد را برای کار و تلاش جدی روی هدف‌های حرفه‌ای خاص و داشتن آسایش علی‌رغم تجربه مشکلات زندگی توانمند سازد. فراگیران برخوردار از سرمایه روان‌شناختی می‌توانند توانایی ابراز واکنش مثبت و شرکت فعال در کلاس درس و فعالیت‌های یادگیری را در خود تقویت کنند و پرورش دهند (صدوقی، ۱۳۹۸).

سرمایه روان‌شناختی در دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی تهران با انگیزه درونی و برونی تحصیلی روابط مثبت و با بی‌انگیزگی تحصیلی و فرسودگی تحصیلی (شامل خستگی تحصیلی، بی‌علاقگی تحصیلی، و ناکارآمدی تحصیلی) روابط منفی داشت.

فرسودگی تحصیلی به خستگی ناشی از وظایف دانشگاه، نگرش‌های بدبینانه به دانشگاه، و باور به ناکارآمدی در دستیابی به هدف‌ها اشاره دارد (یوسفی و دیگران، ۱۳۹۸). میرزایی و جعفری هرنیدی (۱۳۹۹) روابط سرمایه روان‌شناختی (به جز تاب‌آوری) را با عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان دختر پایه سوم متوسطه شهر قم مثبت یافتند. سرمایه روان‌شناختی با یادگیری مادام‌العمر در دانش‌آموزان سال دوازدهم متوسطه شهرستان ابهر (نظامی و دیگران، ۱۴۰۱) و با مشارکت ورزشی دانش‌آموزان متوسطه شهرستان دهلران همبستگی مثبت داشت. لازمه مشارکت در فعالیت‌های فیزیکی و ورزشی داشتن انگیزه و حس خوشایند است. افق و نگرش مثبت می‌تواند موجب نگرش مثبت به ورزش و مشارکت در فعالیت‌های ورزشی دانش‌آموزان شود. سرمایه روان‌شناختی موجب نوعی حس خوشایند به ورزش و مشارکت ورزشی می‌شود (مؤمنی و دیگران، ۱۳۹۸).

از میان مؤلفه‌های سرمایه روان‌شناختی معلمان خوش‌بینی با پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان دبیرستانی روابط مثبت داشت (نیکخواه و صالحی، ۱۳۹۸). حسنی و همکارانش (۱۳۹۸)، در دانش‌آموزان دختر متوسطه دوم مدارس دولتی شهر قم، نشان دادند آموزش مشغولیت تحصیلی موجب افزایش نمره‌های سرمایه روان‌شناختی می‌شود. مشغولیت تحصیلی گونه‌ای سرمایه‌گذاری روان‌شناختی و کوشش مستقیم برای یادگیری، دانستن، و تسلط در دانش، مهارت‌ها، و هنرهایی است که فعالیت‌های تحصیلی برای ارتقای آن‌ها صورت می‌گیرد. مشغولیت تحصیلی وضعیتی مثبت در زمینه اجرای وظایف مدرسه با انرژی زیاد، تعهد، و پرنرزی است و به واسطه اثر ماندگار در رابطه با این وظایف مشخص می‌شود.

سرمایه روان‌شناختی معلمان ابتدایی شهر بجنورد با کیفیت تدریسان رابطه نداشت اما با ذهنیت فلسفی‌شان رابطه مثبت ضعیفی داشت (کریمی و اسماعیلی شاد، ۱۴۰۰). سرمایه روان‌شناختی، در دانش‌آموزان دبیرستانی دولتی شهر بوشهر، با پیشرفت تحصیلی رابطه مثبت ضعیفی داشت و با سرمایه‌های تحولی رابطه مثبت نسبتاً نیرومند. سرمایه‌های تحولی مجموعه‌ای از ارتباطات، فرصت‌ها، ارزش‌ها، و مهارت‌هایی است که به نوجوانان و جوانان کمک می‌کنند تا احتمال موفقیت در مدرسه را بیفزایند، از رفتارهای پرخطر دور بمانند، تاب‌آوری‌شان را بیفزایند، و موجب آسایش آنان می‌شوند. بعد درونی سرمایه‌های تحولی شامل ارزش‌ها، مهارت‌ها، و شایستگی‌های درونی است و بعد بیرونی آن تجربه‌های مثبتی است که کودکان و نوجوانان از مردم و نظام اجتماعی خود در زندگی روزمره

دریافت می‌کنند (گلستانه و دیگران، ۱۳۹۶).

رابطه سرمایه روان‌شناختی (به ویژه خودکارآمدی) با اضطراب امتحان دانش‌آموزان دبیرستانی شهرستان بابل منفی بود. اضطراب تحصیلی از مهم‌ترین اضطراب‌های دوران نوجوانی است، می‌تواند با نشانگان جسمی، شناختی، و رفتاری همراه باشد، و ۱۰ تا ۳۰ درصد دانش‌آموزان و دانشجویان را درگیر می‌کند. اضطراب امتحان با خودکم‌انگاری و تردید درباره توانایی‌های فردی ظاهر می‌گردد و اغلب به افت تحصیلی دانش‌آموز، عدم تمرکز حواس، ارزیابی شناختی منفی، و واکنش تنکردشناختی نامطلوب مانند بالا رفتن ضربان قلب و سردی انگشتان می‌انجامد (رودگریان و دیگران، ۱۴۰۰). نصیریان و همکارانش (۱۴۰۱) مدعی‌اند، در دانش‌آموزان پایه هفتم و هشتم منطقه دو شهر تهران، با استفاده از ماتریس همبستگی پیرسون به بررسی نقش واسطه‌ای سرمایه روان‌شناختی در رابطه بین طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه و سازگاری با آموزشگاه پرداختند اما آنان در مقاله‌شان ماتریس یا هیچ جدولی حاوی همبستگی‌های میان متغیرها گزارش نکردند. به هر رو، آنان مدعی‌اند که سرمایه‌های روان‌شناختی با سازگاری با آموزشگاه رابطه مثبت دارد، بدون آنکه اندازه و سطح معناداری این رابطه را گزارش کنند. این مقاله در مجله‌ای نامرتبط منتشر شده است و همین امر می‌تواند تبیین‌کننده برخی مشکلات مقاله باشد.

سرمایه روان‌شناختی با توانمندسازی یادگیری و تعامل‌های پویا در دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی شاهرود روابط مثبت داشت. توانمندسازی یادگیری عبارت است از اطلاع‌رسانی و مشاوره در زمینه‌های مختلف. دانشجویان به توانمندسازی یادگیری به منظور بهبود و موفقیت مدیریت نیاز دارند. توانمندسازی یادگیری به ترویج تعامل پویا در سازمان‌ها می‌پردازد. تعامل پویا عبارت است از مشارکت فعال افراد در حوزه عمومی (از جمله فعالیت‌های اجتماعی و سیاسی). تعامل پویا ممکن است از طریق رد و بدل کردن اطلاعات صورت گیرد. رد و بدل کردن اطلاعات می‌تواند توانایی و انگیزه افراد را پرورش دهد و فرصت‌ها را برای مشارکت و تعامل پویا فراهم آورد. دانشجویان می‌توانند از روابط اجتماعی برای کسب اطلاعات استفاده کنند و در نتیجه فرصت را برای تعامل مکرر در مکالمات و فعالیت‌ها بیفزایند (کیدوزی و دیگران، ۱۳۹۸). و سرانجام، سلطانی و همکارانش (۱۳۹۵) نشان دادند سرمایه روان‌شناختی (به ویژه خوش‌بینی و خودکارآمدی) با فرسودگی تحصیلی دانشجویان دانشگاه پیام نور شهر کرد رابطه منفی داشت.

دین و معنویت

سرمایه روان‌شناختی با مقابله دینی کارکنان یک فرودگاه (همایونی و دیگران، ۱۳۹۸)، مقابله معنوی (همایونی و دیگران، ۱۳۹۸)، نگرش معنوی و توانایی معنوی دانشجویان دختر دانشگاه قم (وحیدی و جعفری هرنیدی، ۱۳۹۶)، سبک زندگی اسلامی و رشد اعتقادی دانشجویان دانشگاه علامه طباطبائی (شریفی و دیگران، ۱۳۹۹)، هوش معنوی و نشاط اجتماعی دانشجویان دختر شهر شیراز (کهن‌سال و دیگران، ۱۳۹۸)، معنویت پرستاران شهر خرم‌آباد (Abdi Zarrin & Veyskarami, 2020)، سلامت معنوی و ذهن آگاهی دانشجویان دانشگاه گیلان (قاسمی جوبنه و دیگران، ۱۳۹۵)، و معنویت کارکنان نیروهای مسلح شهر تهران رابطه مثبت داشت (سلطانی و دیگران، ۱۴۰۰). معنویت در کار با سه مؤلفه شناخته می‌شود: ۱) لذت بردن از کار، انرژی گرفتن از کار، و احساس هدف در کار؛ ۲) احساس پیوند با همکاران، پشتیبانی کارکنان از هم، و داشتن هدف مشترک؛ و ۳) پیوند با هدف‌های سازمان، پیوند با ارزش‌های سازمان، و ملاحظه سازمان نسبت به کارکنان.

مداخله‌های مبتنی بر دین و معنویت در سرمایه روان‌شناختی کارآمد بوده‌اند. مثلاً معنویت‌درمانی گروهی در بهبود یافتگان از بیماری کوید-۱۹ در استان بوشهر (عیسی‌زاده و صفاری‌نیا، ۱۳۹۹)، آموزش شادی معنوی بر مبنای قرآن در دانشجویان (ملکیها و علیان‌سب، ۱۴۰۰)، آموزش مثبت‌گرایی با رویکرد اسلامی در بیماران قلبی-عروقی مراجع به مراکز درمانی شهرستان بابل (یدالله‌پور و همکاران، ۱۳۹۸)، و معنادرمانی در سالمندان عضو کانون بازنشستگان شهرستان بجنورد (عین‌بیگی و دیگران، ۱۳۹۹)، در افزایش سرمایه روان‌شناختی تأثیر مثبت داشتند. بخش زیر به مرور دو دسته دیگر از پژوهش‌های مربوط به مداخلات آموزشی و درمانی می‌پردازد.

مداخله‌ها

تعداد قابل توجهی از پژوهش‌ها از روش‌های مداخله آموزشی یا درمانی برای افزایش سرمایه روان‌شناختی استفاده کرده‌اند. لوپسا^۱ و همکارانش (۲۰۲۰) با فراتحلیل ۴۱ مداخله نشان دادند اثر کلی مداخله‌ها روی متغیرهای سرمایه روان‌شناختی معنادار اما کوچک بود. در ادامه نتایج تعدادی از این دست پژوهش‌ها معرفی می‌شوند. مثلاً شناخت‌درمانی مبتنی بر

۱. Lupşa

ذهن آگاهی در کارکنان شیفتی دانشگاه آزاد اسلامی واحد خوراسگان (طاهری و دیگران، ۱۴۰۱)، طرحواره درمانی در افراد دارای اختلال هویت جنسی (عیسی زاده و دیگران، ۱۳۹۹)، نمایش آهنگین شعر در افراد افسرده‌خو (فروتن و دیگران، ۱۳۹۹)، درمان هیجان‌مدار در زنان دچار مولتیپل اسکروز (ابراهیمی و دیگران، ۱۴۰۱)، برنامه توان‌بخشی شغلی در افراد دارای آسیب نخاعی (بدخشیان و سمیعی، ۱۳۹۹)، درمان مبتنی بر پذیرش و تعهد در سالمندان عضو کانون بازنشستگان شهرستان بجنورد (عین‌بیگی و دیگران، ۱۳۹۹)، درمان مبتنی بر پذیرش و تعهد و درمان فراشناختی در بیماران دچار سندرم روده تحریک پذیر (پاشنگ و خوش‌لهجه صدق، ۱۳۹۸)، و برنامه آموزشی توانمندسازی روانی در معلمان بر افزایش سرمایه روان‌شناختی مؤثر بوده‌اند (واله و دیگران، ۱۴۰۰).

همچنین پژوهش‌ها نشان دادند که سرمایه روان‌شناختی به وسیله آموزش تفکر نقادانه در همسران دارای مشکلات زناشویی (موسیوند، ۱۳۹۹)، آموزش صلح به دانش‌آموزان پسر متوسطه شهر تهران (رستمی و دیگران، ۱۴۰۰)، مداخله غنی‌سازی کیفیت زندگی در زنان سرپرست خانوار تحت حمایت کمیته امداد امام خمینی شهرستان مرودشت (زارع و دیگران، ۱۴۰۰)، درمان مبتنی بر خودشفقت‌ورزی در افراد دچار بیماری مولتیپل اسکروز شهر تهران (یوسفیان و دیگران، ۱۳۹۸)، روان‌درمانی مثبت و درمان شناختی-رفتاری در نوجوانان دارای علائم افسردگی مراجع به مراکز روان‌شناختی ساری (نصیری تاکامی و دیگران، ۱۳۹۹)، آموزش تاب‌آوری در سربازان دارای والدین طلاق‌گرفته ارتش (قاسمی خرسند، ۱۴۰۱)، شناخت‌درمانی مبتنی بر ذهن‌آگاهی و روان‌درمانی مثبت‌گرا در دانشجویان دختر (عقیلی و محسنی، ۱۳۹۶)، آموزش مهارت‌های زندگی در پرستاران (وحیدیان و دیگران، ۱۳۹۹)، و درمان پذیرش ذهن‌آگاهانه خود و روان‌درمانی مثبت‌نگر در دانش‌آموزان دختر دارای افسردگی به گونه کارآمد افزایش یافته است (کاظمی و دیگران، ۱۳۹۹).

دسته دیگری از پژوهش‌ها به بررسی کارآمدی مداخله سرمایه روان‌شناختی بر افزایش یا کاهش سایر متغیرها پرداخته‌اند. سالانوا^۱ و ارتگا-مالدونادو^۲ (۲۰۱۹) ۳۱ مداخله سرمایه روان‌شناختی را مرور کردند. بیشتر این پژوهش‌ها در بافت‌های غربی انجام شده‌اند و

۱. Salanova

۲. Ortega-Maldonado

فقط یک پژوهش از ایران است. این مداخله‌ها از لحاظ فردی یا گروهی بودن، چهره‌به‌چهره یا مبتنی بر رایانه بودن، الگوی مداخله، پیگیری کردن، و مدت زمان مداخله متفاوت بودند. کوتاه‌ترین مداخله یک جلسه ۳۰ دقیقه‌ای بود و طولانی‌ترین مداخله ۲۰ جلسه ۲ ساعته (۱۰ هفته) بود. در ادامه برخی از این قبیل پژوهش‌ها مرور خواهند شد. مثلاً آموزش یا مداخله سرمایه روان‌شناختی در افزایش رفتارهای ارتقادهنده سلامت و انعطاف‌پذیری روان‌شناختی بیماران خودایمنی شهر تهران (صحتی و دیگران، ۱۴۰۰)، در افزایش سرسختی شغلی و کاهش استرس شغلی پرستاران بیمارستان شهید چمران شیراز (نیک‌نام، ۱۴۰۰)، در کاهش افسردگی بیماران افسرده شهر نجف‌آباد (مختاری و دیگران، ۱۳۹۹)، در رفتار شهروندی سازمانی معلمان زن مدارس ابتدایی شهر بهبهان (قشقایی‌زاده، ۱۳۹۵)، در افزایش تحمل پریشانی مادران کودکان دچار فلج مغزی در مراکز توان‌بخشی تحت نظر بهزیستی شهر کرد (رئسی و دیگران، ۱۳۹۹)، در افزایش امیدواری دانشجویان دختر خوابگاه‌های دانشگاه اصفهان (قدرتی اصفهانی و مرادی، ۱۳۹۹)، در اشتیاق تحصیلی دانشجویان با اشتیاق تحصیل پایین (فرج‌زاده و دیگران، ۱۳۹۹)، و در اهمال‌کاری تحصیلی و سازمانی دانشجویان شاغل دانشگاه پیام نور نظیر تأثیر مثبت داشت (آخوندی، ۱۳۹۶).

آموزش عناصر سرمایه روان‌شناختی موجب بهبود انعطاف‌پذیری روان‌شناختی و کاهش پریشانی روان‌شناختی زنان مبتلا به سرطان پستان (علی‌اکبری دهکردی و بیتانه، ۱۴۰۰). افزایش سخت‌رویی و آسایش روان‌شناختی زنان سرپرست خانوار مراجع به مؤسسه خیریه اباصالح شهر تهران (نیک‌نام و عظیمی، ۱۴۰۰)، کاهش فرسودگی شغلی (به ویژه خستگی هیجانی و مسخ شخصیت) کارشناسان شاغل در شرکت ایران خودرو دیزل (علیپور و دیگران، ۱۳۹۲ ب) و افزایش سلامت روانی آنان (علیپور و دیگران، ۱۳۹۲ الف) شد. آموزش سرمایه روان‌شناختی به مدیران دو شرکت صنعتی موجب افزایش اشتیاق شغلی کارکنان زیرمجموعه‌شان شد (قانع‌نیا و دیگران، ۱۳۹۴). و سرانجام آنکه علیزاده ثانی و همکارانش (۱۳۹۷) نشان دادند کارکنان شرکت ملی نفت ایران پس از استفاده از خدمات مجموعه تفریحی و آموزشی آن شرکت در محمودآباد مازندران در سرمایه روان‌شناختی و مؤلفه‌های چهارگانه‌اش نمره‌های بالاتری گزارش کردند که نشان می‌دهد فراهم آوردن امکانات رفاهی برای کارکنان مفید است.

بحث و نتیجه‌گیری

یکی از الزامات اظهارنظر دربارهٔ یک موضوع علمی (و سپس انجام پژوهش دربارهٔ آن) آشنایی مناسب با آن موضوع، تاریخچهٔ پیدایی، آخرین تحولات، و روند حاکم بر پژوهش‌های آن موضوع است. هدف نگارش این مقاله ایجاد این آگاهی است. همان‌طور که اشاره شد سازهٔ سرمایهٔ روان‌شناختی در بافت روان‌شناسی صنعتی-سازمانی معرفی شد و نشان داده شد که با پیامدهای مهمی در آن قلمرو مانند رضایت شغلی و بهبود عملکرد کاری همراه است. دیری نباید که پژوهشگران به مطالعهٔ آن سازه در سایر عرصه‌های زندگی روی آوردند و مقالات فراوانی فراتر از رشتهٔ روان‌شناسی (مانند مدیریت، علوم تربیتی، پرستاری، و جامعه‌شناسی) به رشتهٔ تحریر درآمدند. ناآشنایی با این آغاز و انجام ممکن است فرد را به اشتباه فاحش اندازد. مثلاً میرزایی و همکارانش (۱۳۹۷) مفهوم سرمایهٔ روان‌شناختی را به سلیگمن استناد دادند و حتی نامی از لوتانز نبردند. آنان با اینکه در بخشی از مقاله‌شان عناصر معهود سرمایهٔ روان‌شناختی را نام می‌برند در بخش تعریف عملیاتی سرمایهٔ روان‌شناختی را «با سه شاخص عزت نفس، مرکز کنترل درونی و خودکارآمدی» می‌سنجند. اما آنان به ابزار استفاده‌شده برای سنجش این شاخص‌ها نیز اشاره نمی‌کنند و خواننده به هیچ‌رو در نمی‌یابد که چه مقیاسی در پژوهششان به کار رفته است.

با مطالعهٔ مقالات حوزهٔ سرمایهٔ روان‌شناختی درخواهید یافت که برخی از نویسندگان صرفاً به مطالعه و گزارش رابطهٔ همبستگی نمرهٔ سرمایهٔ روان‌شناختی بسنده کرده‌اند حال آنکه دیگران خرده‌مقیاس‌های چهارگانهٔ آن را نیز در گزارش خود آورده‌اند. این مواجهه با سرمایهٔ روان‌شناختی (یعنی گزارش کردن یا گزارش نکردن خرده‌مقیاس‌های چهارگانه) در بدو امر می‌تواند گویای تفاوت سلیقه باشد. از این‌رو، بررسی و گزارش روابط آن چهار خرده‌مقیاس، افزون بر نمرهٔ سرمایهٔ روان‌شناختی، امکان بررسی مقایسه‌ای آن‌ها را در رابطه با سایر متغیرها فراهم می‌آورد. در مرور حاضر، برخی از یافته‌های ناهمگرا در زمینهٔ روابط خرده‌مقیاس‌های چهارگانهٔ سرمایهٔ روان‌شناختی قابل مشاهده است. در نام‌گذاری یا ترجمهٔ اصطلاح سرمایهٔ روان‌شناختی به زبان فارسی نیز یک اختلاف سلیقه قابل مشاهده است؛ یکی از اولین نکاتی که در مرور مقاله‌های فارسی به چشم می‌خورد ناهم‌انگهی در نام‌گذاری است. زیرا برخی از نویسندگان از «سرمایه‌های» روان‌شناختی یاد می‌کنند و دیگران از «سرمایه» روان‌شناختی. با توجه به مفرد بودن واژهٔ انگلیسی، «سرمایه» روان‌شناختی درست به نظر می‌رسد.

اصلی‌ترین و اولین ابزار سنجش سازه سرمایه روان‌شناختی را لوتانز صرفاً برای استفاده در بافت‌های مرتبط با کار ساخت. او از هر یک از مقیاس‌های پیش‌تر موجود چهار مؤلفه سرمایه روان‌شناختی شش‌گویه را که از نظر حالت-مانند بودن معتبرتر و به محل کار مرتبط یا قابل انطباق بودند گرفت و در مقیاس خودش گنجانید. نگاهی به محتوای مقیاس او نشان می‌دهد که قابل استفاده در سایر بافت‌ها نیست. از این‌رو، پژوهشگران برای انجام پژوهش در سایر بافت‌ها گریزی جز ساختن مقیاس‌های جدید و مناسب نداشتند. پژوهش‌هایی که در این مقاله مرور شدند با استفاده از ابزار خود لوتانز یا ابزارهای اقتباس شده از مقیاس او انجام شدند. اما برخی از پژوهشگران (مانند صدوقی، ۱۳۹۸؛ مهدی‌نژاد و همکارانش، ۱۳۹۹) به جای استفاده از پرسشنامه‌های سرمایه روان‌شناختی، به سراغ استفاده از پرسشنامه‌هایی رفته‌اند که برای سنجش خودکارآمدی، امیدواری، خوش‌بینی، و تاب‌آوری به طور مستقل ساخته شده‌اند. این پژوهشگران از این نکته غفلت کرده‌اند که عناصر چهارگانه ذیل عنوان سرمایه روان‌شناختی به صورت حالت-مانند هستند. اما ابزارهایی که متغیرهای هم‌نام با آن عناصر چهارگانه را مستقلاً می‌سنجند مقید به سنجش حالت-مانند آن متغیرها نیستند. در ادامه به ذکر دو نمونه جزئی‌تر از مقالات دارای مشکلات روش‌شناختی بسنده می‌شود. در یک پژوهش روی مدیران و کارشناسان آموزش فنی و حرفه‌ای استان لرستان تأثیر سرمایه روان‌شناختی بر کیفیت خدمات ارائه‌شده به مشتری بررسی شد (میرزایی و نظری، ۱۳۹۹). اما معلوم نیست چگونه می‌توان کیفیت خدمات ارائه‌شده را به جای مشتری از مدیر پرسید. در مقاله یادشده به پرسشنامه‌ای ارجاع داده شده است که در فهرست منابع مقاله نیست. میرزایی و نظری (۱۳۹۹) به گونه‌ای به نام مقیاس اشاره می‌کنند که گویا نام مؤلف است. با جستجو در صفحات وب دریافتیم که پرسشنامه‌ای^۱ وجود دارد که پاراسورامن و همکارانش در سال ۱۹۸۵ منتشر کرده‌اند. این مقیاس برای سنجش دیدگاه مشتری ساخته شده است و علی‌القاعده مشتری باید آن را پر کند نه ارائه‌کننده خدمات.

ساخت مقیاس سرمایه روان‌شناختی، با توجه انطباق با فرهنگ ایرانی اما بدون توضیح نحوه استفاده از فرهنگ و در عوض تکیه بیش از اندازه بر روش‌های پیچیده آماری که به هیچ روی خواننده پسند نیستند ویژگی کار قدیمی‌نوران و یونسی (۱۳۹۵)

است. این دو نویسنده در عوض، بر استفاده از نظریه‌های غربی مانند بندورا و سلیگمن تصریح کرده‌اند. منتشر نکردن ابزارهای ساخته‌شده از این قبیل ضمن اینکه امکان ارزیابی را از خوانندگان می‌گیرد، با در اختیار قرار ندادن آن ابزارها به عموم خوانندگان شانس استفاده از آن ابزارها را در پژوهش‌های دیگران عملاً از بین می‌برد یا کم می‌کند. دو نویسنده یادشده به بررسی رابطه ابزارشان با آسایش ذهنی^۱ اشاره کرده‌اند اما از مقیاس ریف^۲ استفاده کرده‌اند که برای سنجش آسایش روان‌شناختی^۳ ساخته شده است نه آسایش ذهنی.

نولزن (۲۰۱۸) با مرور ۱۳۹ مقاله از پیشینه پژوهشی سرمایه روان‌شناختی چندین خلأ را برجسته کرد. او پژوهشگران را ترغیب می‌کند تا پژوهش روی سرمایه روان‌شناختی را به سایر قلمروهای مرتبط با محل کار گسترش دهند، به ویژه حوزه تصمیم‌گیری راهبردی؛ رابطه میان هیجان‌ها و سرمایه‌های روان‌شناختی را بیشتر بررسی کنند؛ اثر سرمایه روان‌شناختی در بافت مدیریت راهبردی منابع انسانی را تحلیل کنند؛ تعامل میان فرایندهای تغییر سازمانی و سرمایه‌های روان‌شناختی را شفاف کنند؛ و اهمیت نسبی چهار مؤلفه سرمایه روان‌شناختی را تعیین کنند. مرور پیش رو نشان داد پژوهشگران به مطالعه گسترده سرمایه روان‌شناختی در قلمروهای متعددی اقدام و رابطه آن را با انواعی از حالت‌ها، هیجان‌ها، و رفتارها بررسی کردند. سرمایه روان‌شناختی نه تنها برای موفقیت کاری مفید است، بلکه به رونق زندگی زناشویی، بهتر شدن عملکردهای مثبت روانی، کاهش مشکلات روان‌شناختی، و موفقیت تحصیلی کمک می‌کند. این عامل مؤثر در پیامدهای گوناگون روانی-اجتماعی را می‌توان با مداخله‌های متنوعی ارتقا داد. ضمناً مداخله‌های آموزشی و درمانی مبتنی بر آن موجب بهبود وضعیت در عرصه‌های گوناگونی از جمله شغل، تحصیل، و سلامت روانی می‌شود. با توجه به این پیامدها و اثرات مثبت نادیده گرفتن آن در زندگی، تحصیل، و کار شایسته نیست.

به پژوهشگران توصیه می‌شود با تکیه بر آثار پژوهشی منتشرشده به سراغ مطالعه سرمایه روان‌شناختی در قلمروها و در رابطه با متغیرهایی بروند که کمتر پژوهیده شده‌اند. به

۱. Subjective well-being

۲. Ryff

۳. Psychological well-being

صاحبان صنایع و کارکنان منابع انسانی در سازمان‌ها توصیه می‌شود هنگام تنظیم شرح شغل به این سازه توجه کنند و از آن در استخدام، آموزش‌های پس از استخدام، و ارزشیابی کارکنان استفاده کنند. متخصصان بالینی، به خصوص علاقه‌مندان به مداخله‌های برآمده از روان‌شناسی مثبت‌نگر می‌توانند از روش‌های آموزشی و درمانی مرتبط با سرمایه روان‌شناختی بهره ببرند.

منابع

- آخوندی، ن. (۱۳۹۶)، «اثربخشی مدل مداخله سرمایه روان‌شناختی (PCI) بر اهمال کاری تحصیلی و اهمال کاری سازمانی»، *شناخت اجتماعی*، ۱۱، ۲۷-۳۹.
- آذربو، م.، و سجادی، س. ن. (۱۳۹۷)، «نقش معنای زندگی، شفقت‌ورزی به خود و سرمایه روان‌شناختی در پیش‌بینی بهزیستی روان‌شناختی سالمندان سرای سالمندی»، *فصلنامه پرستاری سالمندان*، ۴ (۴)، ۴۹-۶۳.
- آزادمنجیری، م. و نامنی، ا. (۱۳۹۹)، «نقش تعدیل‌کننده همدلی در رابطه سرمایه روان‌شناختی با افسردگی و اضطراب در پرستاران»، *مجله علمی-پژوهشی دانشگاه علوم پزشکی سبزوار*، ۳، ۴۵۳-۴۶۱.
- ابراهیمی، س.، احمدی، خ.، و فرخی، ن. (۱۴۰۱)، «اثربخشی درمان هیجان‌مدار بر سرمایه روان‌شناختی و رشد پس از سانحه در زنان مبتلا به مولتیپل اسکروز»، *آموزش پرستاری*، ۱۱ (۳)، ۸۵-۹۶.
- اکبرزاده، د.، اکبرزاده، ح.، و جوانمرد، غ. (۱۳۹۳)، «مقایسه سرمایه روان‌شناختی و باورهای فراشناختی بین دانشجویان مصرف‌کننده مواد و دانشجویان عادی»، *اعتیادپژوهشی*، ۳۱، ۲۴-۹.
- امیدیان، م.، و اسماعیل‌پور اشکفتکی، م. (۱۳۹۹)، «پیش‌بینی حمایت اجتماعی دانشجویان بر اساس مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی و سرمایه روان‌شناختی در بحران همه‌گیری کرونا»، *پژوهش‌های روان‌شناسی اجتماعی*، ۳۹، ۱۶۳-۱۷۹.
- امینی، س.، دهقانی چم‌پیری، ا.، صالحی، ا.، و سلطانی‌زاده، م. (۱۳۹۸)، «نقش اجتناب تجربه‌ای و سرمایه‌های روان‌شناختی در پیش‌بینی احساس تنهایی با میانجی‌گری معنای زندگی در سالمندان»، *مجله علوم روان‌شناختی*، ۱۶، ۲۲۳-۲۳۴.
- امینی، س.، دهقانی، ا.، صالحی، ا.، و سلطانی‌زاده، م. (۱۳۹۸)، «نقش سرمایه‌های روان‌شناختی و انعطاف‌پذیری روان‌شناختی در پیش‌بینی احساس تنهایی سالمندان»، *مجله روان‌شناسی پیری*، ۵ (۱)، ۷۷-۸۸.
- باقری، م.، برزگر بفرولی، ک.، و استبرقی، م. (۱۴۰۱)، «مدل معادلات ساختاری پیش‌بینی اشتیاق تحصیلی براساس سبک‌های اسناد و سرمایه روان‌شناختی با میانجی‌گری تجربه شیفتگی در دانشجویان»، *مطالعات روان‌شناسی تربیتی*، ۴۷، ۱۶-۳۲.
- بدخشیان، س.، و سمیعی، ف. (۱۳۹۹)، «اثربخشی برنامه توان‌بخشی شغلی بر سرمایه‌های روان‌شناختی افراد دارای آسیب نخاعی»، *نشریه پژوهش توان‌بخشی در پرستاری*، ۷ (۱)، ۱۱-۲۲.
- برجعی، م.، ناصری‌نیا، س.، صمدی‌فر، آ.، و سهرابی‌فرد، م. (۱۳۹۹)، «نقش اجتناب هیجانی، سرمایه‌های

- روان‌شناختی و دینداری در پیش‌بینی ابعاد بهزیستی سالمندان مبتلا به دیابت نوع ۲، پژوهش‌نامه روان‌شناسی اسلامی، ۱۲، ۳۹-۶۵.
- بشلیده، ک.، موسوی، س. ح.، خواجه‌پور، ن.، و بهارلو، م. (۱۳۹۴)، «رابطه بین طردشدگی در محیط کار و نتایج شغلی: نقش تعدیل‌گر سرمایه روان‌شناختی»، پژوهش‌های نوین روان‌شناختی، ۴۰، ۱۷۳-۱۹۲.
- بقائی‌پور، ل.، سجادیان، ا.، و گل‌پور، م. (۱۳۹۹)، «بررسی همبسته‌های خودارزشمندی زنان افسرده: نقش میانجی‌گری پذیرش، قدردانی از بدن، و سرمایه روان‌شناختی»، طلوع بهداشت نیرد، ۲۱، ۱۲-۲۹.
- بهادری خسروشاهی، ج.، هاشمی نصرت‌آباد، ت.، و باباپور خیرالدین، ج. (۱۳۹۱)، «رابطه سرمایه روان‌شناختی با سرمایه اجتماعی دانشجویان دانشگاه تبریز»، پژوهش و سلامت، ۲ (۱)، ۱۴۵-۱۵۳.
- بهادری خسروشاهی، خ.، هاشمی نصرت‌آبادی، ت.، و بیرامی، م. (۱۳۹۱)، «رابطه سرمایه روان‌شناختی و ویژگی‌های شخصیتی با رضایت شغلی در کتابداران کتابخانه‌های عمومی شهر تبریز»، پژوهنده، ۹۰، ۳۱۸-۳۱۲.
- بی‌غرض، م.، باقری، ق.، و صابری، ع. (۱۳۹۵)، «سرمایه روان‌شناختی بازیکنان: نقش رهبری معنوی و سرمایه اجتماعی»، مطالعات روان‌شناسی ورزشی، ۱۷، ۱۳۹-۱۵۶.
- پاشنگ، س. و خوش‌لهجه صدق، ا. (۱۳۹۸)، «مقایسه اثربخشی درمان مبتنی بر پذیرش و تعهد و درمان فراشناختی بر کاهش علائم، سرمایه روان‌شناختی و کیفیت زندگی بیماران مبتلا به سندرم روده تحریک‌پذیر»، مجله علوم پزشکی دانشگاه آزاد اسلامی، ۲۹ (۲)، ۱۸۱-۱۹۰.
- جعفری، ا.، و حنیفی، ع. (۱۴۰۰)، «رابطه سرمایه روان‌شناختی و اخلاق حرفه‌ای در پرستاران: نقش واسطه‌ای مکانیسم‌های دفاعی»، مشاوره شغلی و سازمانی، ۴۷، ۱۱۳-۱۲۸.
- جعفری، ع.، پورمحسنی کلوری، ف.، قبادی، ز.، و تکلوی ورنیاب، س. (۱۳۹۹)، «نقش هوش اخلاقی و سرمایه روان‌شناختی در پیش‌بینی سرمایه اجتماعی سربازان»، روان‌شناسی نظامی، ۴۱، ۲۷-۳۹.
- جعفری، ع.، پورمحسنی کلوری، ف.، قبادی، ز.، و تکلوی ورنیاب، س. (۱۳۹۹)، «نقش هوش اخلاقی و سرمایه روان‌شناختی در پیش‌بینی سرمایه اجتماعی سربازان»، روان‌شناسی نظامی، ۴۱، ۲۷-۳۹.
- جلالی‌فراهانی، م.، گودرزی، ص.، و صابری، ع. (۱۳۹۸)، «تأثیر سبک رهبری اصیل بر بهزیستی روان‌شناختی کارکنان وزارت ورزش و جوانان با نقش میانجی سرمایه روان‌شناختی»، مطالعات مدیریت رفتار سازمانی در ورزش، ۲۳، ۳۷-۴۸.
- حافظ، ع. ا.، یونسین، م.، و رشیدی‌پور، ف. (۱۴۰۱)، «رابطه نیازهای اساسی روان‌شناختی و آشفستگی روان‌شناختی با توجه به نقش واسطه‌ای سرمایه روان‌شناختی»، پژوهش‌های نوین روان‌شناختی، ۴۵، ۶۳-۷۳.
- حسنی، ف.، درتاج، ف.، باقری، ب.، و سعادت‌شامیر، ا. (۱۳۹۸)، «مشغولیت تحصیلی بر سرمایه روان‌شناختی دانش‌آموزان دختر متوسطه دوم»، آموزش و ارزشیابی، ۴۶، ۱۲۵-۱۴۲.
- حسین‌زاده، ط.، و رستگار، ا. (۱۳۹۲)، «رابطه سرمایه‌های روان‌شناختی و تمایل به ترک شغل با تأکید بر نقش واسطه‌ای فرسودگی شغلی». مطالعات آموزشی و آموزشگاهی، ۷، ۳۳-۵۳.
- حسینی، م.، محمدی، ر.، و نهنگ، ع. ا. (۱۴۰۰)، «مقایسه پریشانی روان‌شناختی، سرمایه‌های روان‌شناختی و نظم‌جویی هیجانی در بین مادران دارای کودکان مبتلا به سرطان با مادران عادی»، روان‌شناسی تحلیلی-

شناختی، ۴۶، ۱۳۵-۱۴۷.

حسینی، م. محمودی، آ. و ماردپور، ع. (۱۳۹۸)، «بررسی ارتباط سرمایه‌های روان‌شناختی با صمیمیت زناشویی دانشجویان متأهل و نقش واسطه‌ای بهزیستی اجتماعی»، *ارمغان دانش*، ۲۴ (۳)، ۳۸۸-۴۰۰.
 حیایوی، غ. مرادی، آ. مؤمنی، خ. ارشدی، ن. (۱۴۰۰)، «اثر سرمایه روان‌شناختی بر عملکرد شغلی و بهزیستی روان‌شناختی: نقش میانجی رشد روان‌شناختی در کار»، *مطالعات روان‌شناسی صنعتی و سازمانی*، ۱ (۱)، ۲۷-۴۸.

خراطزاده، م. جواهری محمدی، ع. و غلامعلی لوانسانی، م. (۱۴۰۱)، «پیش‌بینی دلزدگی زناشویی بر اساس طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه و سرمایه روان‌شناختی»، *نشریه علمی و فرهنگی تربیتی زنان و خانواده*، ۱۷، ۵۹-۸۳.

ختیفر، ح. رشید، ع. ا. نجات، س. و صادقی متین، س. (۱۳۹۷)، «کاوشی بر تأثیر سرمایه روان‌شناختی بر سرمایه فکری با تأکید بر نقش سرمایه اجتماعی»، *پژوهش‌های روان‌شناختی در مدیریت*، ۴ (۱)، ۹-۳۲.
 دلیری، ر. فتاحی اندبیل، ا. و دوکانه‌ای فرد، ف. (۱۴۰۰)، «پیش‌بینی درد ذهنی (روان‌شناختی) بر اساس سرمایه روان‌شناختی در افراد دارای تجربه سوگ ناشی از کرونا: نقش میانجیگری حمایت اجتماعی»، *خانواده‌درمانی کاربردی*، ۹، ۲۴۷-۲۲۹.

رئیس، ح. شریفی، ط. غضنفری، ا. و جرامی، م. (۱۳۹۹)، «مقایسه اثربخشی درمان خودشفقت‌ورزی و آموزش سرمایه روان‌شناختی بر تحمل پریشانی و خودتنظیمی هیجانی»، *مجله تحقیقات علوم رفتاری*، ۱۸ (۴)، ۴۸۲-۴۹۲.

رحیمی، ح. باغ‌شخی، ف. عزیزی، ا. و حاجی جعفری، س. (۱۳۹۸)، «رابطه سرمایه روان‌شناختی با سازگاری شغلی پرستاران بیمارستان دانشگاه علوم پزشکی کاشان»، *نشریه پرستاری ایران*، ۱۱۸، ۲۹-۳۹.
 رحیمی، ح. و آقابابایی، ر. (۱۳۹۷)، «رابطه بین سرمایه اجتماعی و سرمایه روان‌شناختی در دانشجویان دختر دانشگاه کاشان»، *زن و مطالعات خانواده*، ۳۹، ۷-۲۲.

رستگار، ع. مرادی، ه. و مرادی، و. (۱۳۹۹)، «تأثیر سرمایه روان‌شناختی بر رفتار اخلاقی پرستاران بر اساس رابطه میانجی‌گری رضایت شغلی و تعهد سازمانی»، *مدیریت پرستاری*، ۹ (۲)، ۶۵-۵۷.
 رستمی، ا. م. احدی، ح. ابوالمعالی الحسینی، خ. و درتاج، ف. (۱۴۰۰)، «اثربخشی آموزش صلح بر سرمایه‌های روان‌شناختی دانش‌آموزان پسر دوره متوسطه اول»، *جامعه‌شناسی آموزش و پرورش*، ۱۴ (۱)، ۳۴۲-۳۵۲.

رضائی، م. و ابطحی، ف. (۱۳۹۹)، «واکاوی رابطه بین سرمایه روان‌شناختی و گرایش به خوداشتغالی دانشجویان کشاورزی دانشگاه اراک»، *علوم ترویج و آموزش کشاورزی ایران*، ۱۶ (۲)، ۶۳-۷۶.
 رضایی، ن. باباخانی، ن. و باقری، ن. (۱۴۰۰)، «الگوی تبیین فرسودگی شغلی براساس سرمایه‌های روان‌شناختی و خودتأمین‌یافتگی با میانجی‌گری ادراک مسئولیت اجتماعی در پرستاران دانشگاه علوم پزشکی تهران»، *نشریه پژوهش پرستاری*، ۱۶ (۴)، ۱۸-۲۸.

رودگریان، م. ضامنی، ف. و رسولی، س. ع. (۱۴۰۰)، «اثر خودکارآمدی و سرمایه‌های روان‌شناختی بر اضطراب امتحان دانش‌آموزان متوسطه دوم شهرستان بابل»، *مجله دانشکده پزشکی دانشگاه علوم پزشکی مشهد*، ۶۴، ۴۱۷۵-۴۱۸۵.

زارع، ف. منشئی، غ. و کشتی‌آرای، ن. (۱۴۰۰)، «اثربخشی آموزش غنی‌سازی کیفیت زندگی بر

- خودارزشمندی و سرمایه‌های روان‌شناختی زنان سرپرست خانوار»، *خانواده‌درمانی کاربردی*، ۸، ۳۳۱-۳۱۰.
- زنگنه پارسا، ف. و حبیبی، م. ب. (۱۳۹۹)، «آزمون نقش واسطه‌ای انعطاف‌پذیری شناختی در رابطه بین سرمایه روان‌شناختی با تحمل‌پذیری در زوجین دچار پیمان‌شکنی زناشویی»، *نشریه علمی فرهنگ-تربیتی زنان و خانواده*، ۵۳، ۱۰۵-۱۲۳.
- سبک‌رو، م. و فلاحی، م. ب. (۱۳۹۷)، «تبیین تعارض کار-خانواده از طریق سرمایه روان‌شناختی پرستاران»، *پژوهش پرستاری ایران*، ۱۳ (۲)، ۸۱-۸۸.
- سلطانی، ز.، ابراهیمی، ه.، شهید نیک، م.، و هاشمی، ج. (۱۴۰۰)، «ارائه مدل ارتباطی هوش اخلاقی با معنویت کاری با میانجی‌گری سرمایه‌های روان‌شناختی در کارکنان نیروهای مسلح»، *روان‌شناسی نظامی*، ۴۶، ۷-۲۰.
- سلطانی، ز.، صادق‌محبوب، س.، قاسمی‌جوینده، ر.، و یوسفی، ن. (۱۳۹۵)، «نقش سرمایه روان‌شناختی در فرسودگی تحصیلی دانشجویان»، *راهنمای آموزش در علوم پزشکی*، ۹ (۲)، ۱۵۶-۱۶۲.
- سوادکوهی، ع.، و معتمدی، ا. (۱۳۹۶)، «رابطه ابعاد سرمایه روان‌شناختی با عملکرد شغلی»، *مطالعات روان‌شناسی صنعتی و سازمانی*، ۴ (۱)، ۵۹-۷۴.
- شربتیان، م. ح. و عمرانی، م. (۱۴۰۰)، «تحلیل جامعه‌شناختی رابطه احساس امنیت با سرمایه روان‌شناختی (مورد مطالعه: شهروندان ۱۵ تا ۶۴ ساله خراسان رضوی)»، *پژوهش‌های دانش‌انظمامی*، ۲۳ (۱)، ۳۵-۶۳.
- شریفی، ف.، امین، ز.، و شیخعلی‌زاده، س. (۱۳۹۹)، «تبیین رابطه بین سرمایه روان‌شناختی و رشد اعتقادی دانشجویان با نقش واسطه‌ای سبک زندگی اسلامی»، *سبک زندگی اسلامی با محوریت سلامت*، ۴ (۱)، ۱۸-۲۵.
- صادقی، د.، امین‌فلاح، ز.، و مؤمنی، ح. (۱۳۹۸)، «پیش‌بینی درگیری تحصیلی دانش‌آموزان بر اساس سرمایه‌های روان‌شناختی و اجتماعی»، *آموزش و ارزشیابی*، ۴۷، ۱۱۷-۱۴۰.
- صالحی، ز.، و محمدی، م. (۱۳۹۶)، «رابطه سرمایه‌های روان‌شناختی، معنوی و اجتماعی با نشانگان بالینی سالمندان»، *مجله روان‌شناسی پیری*، ۳ (۱)، ۶۹-۸۳.
- صحتی، م.، عشایری، ح.، و دولت‌آبادی، ش. (۱۴۰۰)، «اثربخشی آموزش سرمایه‌های روان‌شناختی بر رفتارهای ارتقاء سلامت و انعطاف‌پذیری روان‌شناختی در بیماران خودایمنی (پسوریازیس)»، *دست‌آوردهای روان‌شناختی*، ۲۸، ۴۵-۶۶.
- صدوقی، م. (۱۳۹۸)، «تحلیل کانونی رابطه سرمایه روان‌شناختی با اشتیاق تحصیلی دانشجویان علوم پزشکی، مجله راهنمای توسعه در آموزش پزشکی، ۶ (۲)، ۸۷-۱۰۱.
- طاهری، س. سجادیان، ا.، و طباطبائی، ا. س. (۱۴۰۱)، «اثربخشی شناخت‌درمانی مبتنی بر ذهن‌آگاهی بر سرمایه روان‌شناختی کارکنان نوبت کار دانشگاه»، *روان‌شناسی اجتماعی*، ۶۴، ۶۹-۸۳.
- طباطبائی، س. م.، شریفی، س.، نوفرستی، ا.، فهیم‌دانش، ف.، جمیلیان ح. ر.، و توکل، ک. (۱۴۰۱)، «بررسی ارتباط سرمایه روان‌شناختی بر عملکرد بالینی مبتنی بر شواهد پرستاران در مواجهه با بیماران مبتلا به کرونا: نقش میانجی امنیت روان‌شناختی»، *مجله روان‌پزشکی و روان‌شناسی بالینی ایران*، ۲۸ (۲)، ۲۵۴-۲۷۵.
- طباطبائی‌نسب، س. م.، سبک‌رو، م.، و فلاحی، م. ب. (۱۳۹۶)، «تأثیر سرمایه روان‌شناختی بر دلبستگی

- کاری با نقش میانجی تعارض کار-خانواده در پرستاران، مدیریت پرستاری، ۶ (۲ و ۱)، ۲۰-۳۰.
- طهرانی آزاد، ل. و مجتبیایی، م. (۱۳۹۸)، «روابط ساختاری بین رضایت زناشویی و حل تعارض بر اساس نقش میانجیگر سرمایه‌های روان‌شناختی زوج‌ها»، *روان‌شناسی کاربردی*، ۱۳ (۳)، ۴۷۵-۴۹۶.
- عبدوی بافتانی، م.، فاریانی، م.، مدرسی، س.، و حسنی‌نژاد، م. (۱۳۹۵)، «بررسی پیش آمدها و پی آمدهای سرمایه روان‌شناختی»، *مطالعات رفتار سازمانی*، ۵ (۱)، ۱۷۳-۱۹۸.
- عقیلی، س. م.، و محسنی، ص. (۱۳۹۶)، «مقایسه اثربخشی ذهن آگاهی و روان‌درمانی مثبت‌گرا بر سرمایه‌های روان‌شناختی در دانشجویان»، *مجله دست‌آوردهای روان‌شناسی بالینی*، ۳ (۴)، ۳۷۷-۳۹۲.
- علی‌اکبری دهکردی، م. و بیتانه، م. (۱۴۰۰)، «اثربخشی آموزش عناصر سرمایه‌های روان‌شناختی بر انعطاف‌پذیری روان‌شناختی و پریشانی روان‌شناختی زنان مبتلا به سرطان پستان»، *روان‌شناسی سلامت*، ۲۲-۷، ۳۸.
- علیپور، ا.، آخوندی، ن.، صرامی فروشانی، غ.، صفاری‌نیا، م.، و آگاه‌هریس، م. (۱۳۹۲ الف)، «بررسی اثربخشی مدل مداخله سرمایه روان‌شناختی (PCI) بر سلامت کارشناسان شاغل در شرکت ایران خودرو دیزل»، *سلامت کار ایران*، ۱۰ (۴)، ۱۶-۲۴.
- علیپور، ا.، صفاری‌نیاف، م.، صرامی فروشانی، غ.، آقاعلیخانی، ع. م.، و آخوندی، ن. (۱۳۹۲ ب)، «بررسی اثربخشی مداخله سرمایه روان‌شناختی لوتانز بر فرسودگی شغلی کارشناسان شاغل در شرکت ایران خودرو دیزل»، *طب کار*، ۵ (۳)، ۳۰-۴۱.
- علیزاده ثانی، م.، حسینی، ا.، و تسمی، ا. (۱۳۹۷)، «تأثیر امکانات رفاهی بر سرمایه روان‌شناختی مثبت»، *مطالعات مدیریت (بهبود و تحول)*، ۲۷، ۲۹-۴۴.
- عمویی، ن.، عجم، ع. ا.، و بادنوا، ص. (۱۳۹۶)، «نقش سرمایه روان‌شناختی در پیش‌بینی اشتیاق تحصیلی دانشجویان دانشکده تغذیه و صنایع غذایی»، *پژوهش در آموزش علوم پزشکی*، ۹ (۲)، ۶۶-۷۵.
- عیسی‌زاده، ف.، حیدری، ش.، و آقاجانیکلو، س. (۱۳۹۹)، «بررسی اثربخشی طرحواره‌درمانی بر بهبود سازگاری اجتماعی و سرمایه روان‌شناختی در افراد دارای اختلال هویت جنسی (ترنس سکشوال)»، *پژوهش‌های روان‌شناسی اجتماعی*، ۳۷، ۲۸-۱۳.
- عیسی‌زاده، ف.، و صفاری‌نیا، م. (۱۳۹۹)، «اثربخشی معنویت‌درمانی گروهی بر افسردگی، سلامت روان و سرمایه‌های روان‌شناختی در بهبودیافتگان از بیماری کووید-۱۹»، *قرآن و طب*، ۵ (۴)، ۱۲-۲۲.
- عین‌بیگی، ا.، سلیمانیان، ع. ا.، و جارجمی، م. (۱۳۹۹)، «مقایسه اثربخشی درمان مبتنی بر پذیرش و تعهد و درمان وجودی بر افزایش سرمایه‌های روان‌شناختی در سالمندان»، *روان‌شناسی پیری*، ۶ (۲)، ۱۶۵-۱۷۸.
- فرج‌زاده، پ.، غضنفری، ا.، چرامی، م.، و شریفی، ط. (۱۳۹۹)، «اثربخشی آموزش سرمایه‌های روان‌شناختی بر اهمال‌کاری تحصیلی دانشجویان دختر با اشتیاق تحصیلی پایین»، *پژوهش در یادگیری آموزشگاهی و مجازی*، ۷ (۴)، ۳۱-۴۲.
- فردوسی، م. ح.، کرایبی، ا.، و مرعشیان، ف. س. (۱۳۹۹)، «تعارض کار-خانواده، فشار روانی ادراک‌شده و سرمایه روان‌شناختی به عنوان پیش‌بین موفقیت و شکست ورزشی ورزشکاران حرفه‌ای»، *مطالعات راهبردی ورزش و جوانان*، ۵۰، ۱۸۷-۱۷۳.
- فرزین، ر.، و برزگر، م. (۱۳۹۷)، «بررسی رابطه سرمایه روان‌شناختی و ویژگی‌های شخصیتی با سرزندگی

- معلمان»، رهیافتی نو در مدیریت آموزشی، ۹ (۴)، ۷۷-۸۹.
- فروتن، م. ر.، احدی، ح.، عسگری، پ.، صاحبی، ع.، و پیشقدم، ک. (۱۳۹۹)، «اثربخشی نمایش آهنگین شعر بر افسردگی و سرمایه روان‌شناختی افراد افسرده دیستیمیک (افراد افسرده‌خو)»، *مجله علوم روان‌شناختی*، ۱۵، ۷۱-۷۹.
- فرهادی، س.، و غلام‌نظری، ه. (۱۴۰۰)، «پیش‌بینی بار روانی و ویروس کرونا در زنان خانواده در ایام قرنطینه: نقش سبک‌های حل مسئله و سرمایه روان‌شناختی»، *خانواده‌درمانی کاربردی*، ۵، ۴۶-۶۴.
- قاسمی جونبه، ر.، زهراکار، ک.، همدی، م.، و کریمی، ک. (۱۳۹۵)، «نقش سلامت معنوی و ذهن آگاهی در سرمایه روان‌شناختی دانشجویان»، *پژوهش در آموزش علوم پزشکی*، ۱ (۲)، ۳۶-۲۷.
- قاسمی خرسند، ا.، یغمایی، ر.، و عارفی، م. (۱۴۰۱)، «اثربخشی آموزش تاب‌آوری بر سرمایه‌های روان‌شناختی جوانان سرباز دارای والدین طلاق‌گرفته ارشد نظامی ارتش در شهر اصفهان»، *پرستار و پزشکی در رزم*، ۱۰، ۵۳-۶۱.
- قانع‌نیا، م.، فروهر، م.، و جلیلی، ص. (۱۳۹۴)، «تأثیر آموزش سرمایه روان‌شناختی مدیران بر افزایش اشتیاق شغلی کارکنان»، *پژوهش‌نامه روان‌شناسی مثبت*، ۱ (۳)، ۵۹-۷۲.
- قدرتی اصفهانی، ز.، و مرادی، ا. (۱۳۹۹)، «مقایسه اثربخشی آموزش سرمایه‌های روان‌شناختی و فعال‌سازی رفتاری بر امید در دانشجویان دختر خوابگاه‌های دانشگاه اصفهان»، *زن در توسعه و سیاست*، ۱۸ (۲)، ۲۹۳-۳۱۲.
- قدیمی نوران، م. و یونسی، ج. (۱۳۹۵)، «ساخت و رواسازی مقیاس سرمایه روان‌شناختی و رابطه آن با بهزیستی ذهنی»، *اندازه‌گیری تربیتی*، ۲۵، ۱۵۹-۱۸۶.
- قربانی، س.، جهانی‌زاده، م. ر.، میرید، س. م.، و امید، ل. (۱۳۹۹)، «بررسی رابطه سرمایه‌های روان‌شناختی و اجتماعی با سلامت اجتماعی با توجه به متغیر میانجی حمایت اجتماعی»، *پژوهش‌های روان‌شناسی اجتماعی*، ۳۸، ۸۳-۱۰۰.
- قشقای، غ.، حسین‌ثابت، ف.، و معتمدی، ع. (۱۴۰۰)، «بررسی رابطه بین کمالگرایی منفی و مثبت با سرمایه روان‌شناختی در دانشجویان دختر دانشگاه علامه طباطبائی»، *پژوهش‌های روان‌شناختی در مدیریت*، ۷ (۱)، ۷۲-۸۹.
- قشقای‌زاده، ن. (۱۳۹۵)، «اثربخشی آموزش سرمایه روان‌شناختی بر رفتار شهروندی سازمانی معلمان زن مدارس ابتدایی شهر بهبهان»، *زن و مطالعات خانواده*، ۳۱، ۱۳۳-۱۵۱.
- کاظمی، آ.، گل‌پرور، م.، و آتش‌پور، س. ح. (۱۳۹۹)، «مقایسه اثربخشی درمان پذیرش ذهن آگاهانه خود و روان‌درمانی مثبت‌نگر بر سرمایه روان‌شناختی دانش‌آموزان دختر دارای افسردگی»، *سلامت جامعه*، ۱۴ (۳)، ۱۳-۲۵.
- کاکاوند، ع.، کشاورز، س.، دشت‌دار، ه.، و شیرمحمدی، ف. (۱۳۹۹)، «رابطه بین حمایت اجتماعی ادراک‌شده و خودبستگی با بهزیستی روان‌شناختی در سالمندان مبتلا به بیماری قلبی عروقی: نقش واسطه‌ای سرمایه روان‌شناختی»، *مجله دانشکده پزشکی دانشگاه علوم پزشکی مشهد*، ۶۳، ۲۵۳۵-۲۵۴۵.
- کربلائی‌پور، ه.، بنی‌سی، پ.، جمهری، ف.، و نصرالهی، ب. (۱۴۰۰)، «بررسی رابطه ساختاری سرمایه روان‌شناختی و استحکام روانی: نقش میانجی تحمل ابهام و شادکامی»، *خانواده‌درمانی کاربردی*، ۵،

۲۲۰-۲۴۳.

کریمی، ز. (۱۴۰۱)، «نقش سرمایه‌های روان‌شناختی در پیش‌بینی کیفیت زندگی کاری معلمان زن متوسطه اول»، *مجله پیشرفت‌های نوین در علوم رفتاری*، ۵۵، ۴۲۵-۴۳۴.

کریمی، س.، احمدی ملک، ف.، و یعقوبی فرانی، ا. (۱۴۰۰)، «واکاوی تأثیر جو نوآوری بر رفتار نوآورانه کارشناسان کشاورزی: نقش میانجی سرمایه روان‌شناختی و خودکارآمدی خلاق»، *پژوهش‌های ترویج و آموزش کشاورزی*، ۱۴ (۱)، ۳۵-۵۲.

کریمی، م.، و اسماعیلی شاد، ب. (۱۴۰۰)، «پیش‌بینی کیفیت تدریس معلمان بر اساس ذهنیت فلسفی و سرمایه روان‌شناختی»، *روان‌شناسی تربیتی*، ۱۲ (۴)، ۴۲-۵۱.

کهن سال، ه.، توکلی، م.، و پناهی، ف. (۱۳۹۸)، «بررسی نقش واسطه‌ای هوش معنوی بر رابطه سرمایه‌های روان‌شناختی و نشاط اجتماعی دانشجویان دختر شهر شیراز»، *پژوهش‌های میان‌رشت‌های زنان*، ۱ (۱)، ۷۳-۸۳.

کیدوزی، ا. ح.، محمدی حسینی، س. ا.، و حسین‌پور، ع. (۱۳۹۸)، «رابطه سرمایه روان‌شناختی با توانمندسازی یادگیری دانشجویان: آزمون نقش میانجی تعاملات پویا»، *مدیریت بر آموزش سازمان‌ها*، ۸ (۲)، ۱۳۱-۱۵۳.

گلستانه، س. م.، سلیمانی، ل.، و دهقانی، ی. (۱۳۹۶)، «رابطه سرمایه‌های تحولی و پیشرفت تحصیلی: با نقش میانجی سرمایه روان‌شناختی»، *مجله دست‌آوردهای روان‌شناختی*، ۴ (۲)، ۱۲۷-۱۵۰.

گنجی، ب. و توکلی، س. (۱۳۹۷)، «بررسی رابطه بین سرمایه روان‌شناختی و تاب‌آوری تحصیلی با اعتیاد به اینترنت دانشجویان»، *راهبردهای آموزش در علوم پزشکی*، ۱۱ (۱)، ۱۰۳-۱۰۷.

متولی، ف.، زربخش بحری، م. ر.، و ابوالقاسمی، ش. (۱۴۰۰)، «ارایه مدل ارتقا رفتار خودمراقبتی بیماران دیابتی نوع دو براساس سبک زندگی، دانش دیابتی و ادراک بیماری با میانجیگری سرمایه روان‌شناختی»، *اندیشه و رفتار*، ۵۹، ۶۷-۸۹.

محمودی، ف.، و سجادی‌نژاد، م. (۱۴۰۱)، «بهبودی روان‌شناختی کارکنان: نقش سرمایه‌های روان‌شناختی و ارضای نیازهای بنیادین»، *پژوهشنامه روان‌شناسی مثبت*، ۸ (۳)، ۴۱-۶۰.

مختاری، ع.، کجیاب، م. ب.، و عابدی، م. ر. (۱۳۹۹)، «تأثیر مداخله مبتنی بر سرمایه روان‌شناختی بر امید، خوش‌بینی، تاب‌آوری و خودکارآمدی بیماران افسرده»، *مجله علوم روان‌شناختی*، ۹۵، ۱۴۱۱-۱۴۲۱.

مخلوق، م.، سیمی، ز.، فتحی‌مرد، ف.، محمدی، م.، و قادری، ص. (۱۳۹۸)، «رابطه سرمایه روان‌شناختی مدیران با کیفیت زندگی کاری پرستاران و رضایتمندی مراجعان در شهر سمنان»، *پرستاری، مامایی و پیراپزشکی*، ۵ (۱)، ۶۹-۸۱.

معتقد، ا. و قشقائی‌زاده، ن. (۱۳۹۸)، «نقش واسطه‌ای سرمایه روان‌شناختی در رابطه با رهبری اخلاقی و فرسودگی شغلی معلمان»، *اخلاق در علوم و فناوری*، ۱۴ (۲)، ۱۱۳-۱۲۰.

ملکیها، م. و علیانسیب، س. ض. (۱۴۰۰)، «بررسی تأثیر آموزش شادی معنوی (بر مبنای قرآن) بر سرمایه‌های روان‌شناختی و تعدیل چشم‌انداز در دانشجویان»، *مجله اخلاق زیستی*، ۳۶، ۱-۱۳.

موسیوند، م. (۱۳۹۹)، «اثر بخشی آموزش تفکر انتقادی بر سرمایه روان‌شناختی و صمیمیت زنان و مردان متأهل شهر تهران»، *علوم روان‌شناختی*، ۱۵، ۱۱-۲۳.

موسیوند، م. و سلگی، م. (۱۴۰۱)، «نقش تفکر انتقادی و سرمایه‌های روان‌شناختی در پیش‌بینی رضایت

- شغلی معلمان متأهل شهر تهران»، *مطالعات آموزشی و آموزشگاهی*، ۱۱ (۲)، ۵۷۷-۵۹۹.
- مؤمنی، ح.، لعله‌ئی، س.، و مؤمنی، س. (۱۳۹۸)، «رابطه بین سرمایه روان‌شناختی و مشارکت ورزشی دانش‌آموزان متوسطه»، *جامعه‌شناسی آموزش و پرورش*، ۱۲، ۹۲-۱۰۷.
- مهداد، ع.، و مهدیزادگان، ا. (۱۳۹۴)، «حمایت سازمانی و سرمایه روان‌شناختی به‌عنوان پیش‌بین‌های عملکرد انطباقی»، *روان‌شناسی صنعتی و سازمانی*، ۲ (۱)، ۸۳-۹۴.
- مهدی‌نژاد، د.، سوادی، م.، و سایانی، ح. ر. (۱۳۹۹)، «واکاوی نقش مؤلفه‌های سرمایه روان‌شناختی بر توسعه مشارکت ورزشی جانبازان و معلولین جمهوری اسلامی ایران»، *مطالعات روان‌شناسی ورزشی*، ۳۴، ۲۱۵-۲۳۴.
- میرزایی، ا.، و جعفری‌هرندی، ر. (۱۳۹۹)، «پیش‌بینی عملکرد تحصیلی بر اساس مؤلفه‌های سرمایه روان‌شناختی و سخت‌رویی روان‌شناختی»، *مطالعات روان‌شناسی تربیتی*، ۳۹، ۱۲۳-۱۴۴.
- میرزایی، ح.، میرزایی، م.، و فتحی، ل. (۱۳۹۷)، «بررسی ارتباط بین ابعاد دینداری و سرمایه روان‌شناختی (مورد مطالعه: دانشجویان دانشگاه تبریز)»، *پژوهش‌های جامعه‌شناسی معاصر*، ۱۲، ۱-۲۱.
- میرزایی، ح. و نظری، ا. (۱۳۹۹)، «تأثیر سرمایه روان‌شناختی بر کیفیت خدمات ارائه‌شده به مشتری (مطالعه موردی: مدیران و کارشناسان آموزش فنی و حرفه‌ای استان لرستان)»، *مهارت‌آموزی*، ۳۳، ۷۷-۹۰.
- نجات‌ثابت، ز. و محمدی، ا. (۱۳۹۸)، «رابطه سرمایه روان‌شناختی و رفتار شهروندی سازمانی در وزارت ورزش و جوانان»، *مطالعات راهبردی ورزش و جوانان*، ۴۳، ۲۸۹-۳۰۲.
- نصیری تاکامی، س. غ.، نجفی، م.، و طالع‌پسند، س. (۱۳۹۹)، «مقایسه اثربخشی روان‌درمانی مثبت‌نگر و درمان شناختی رفتاری گروهی بر سرمایه‌های روان‌شناختی نوجوانان با علائم افسردگی»، *پژوهش‌نامه روان‌شناسی مثبت*، ۶ (۲)، ۷۹-۹۸.
- نصیریان، ف.، فتح‌آبادی، ج.، و زرانی، ف. (۱۴۰۱)، «رابطه بین طرحواره‌های ناسازگار اولیه و سازگاری با آموزشگاه: نقش واسطه‌ای سرمایه روان‌شناختی»، *جامعه‌شناسی سیاسی ایران*، ۵ (۷)، ۱۲۳۱-۱۲۴۶.
- نظامی، م.، حاج‌حسینی، م.، صدری، م.، و اکبری مقدم کاخکی، م. (۱۴۰۱)، «الگوی سواد یادگیری مادام‌العمر و نیازهای روان‌شناختی: نقش میانجی سرمایه‌های روان‌شناختی»، *پژوهش‌های کاربردی روان‌شناختی*، ۱۳ (۱)، ۱۲۹-۱۴۵.
- نیکخواه، ف.، و صالحی، س. (۱۳۹۸)، «رابطه سرمایه روان‌شناختی و احساس امنیت روان‌شناختی معلمان با پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان»، *مطالعات روان‌شناسی صنعتی و سازمانی*، ۶ (۲)، ۱۹۳-۲۱۲.
- نیکنام، م. (۱۴۰۰)، «اثربخشی مداخله سرمایه روان‌شناختی لوتانز بر استرس شغلی و سرسختی شغلی پرستاران»، *دانش و پژوهش در روان‌شناسی کاربردی*، ۲۲ (۳)، ۱۰۷-۱۱۹.
- نیکنام، م.، و عظیمی، م. (۱۴۰۰)، «اثربخشی مداخله سرمایه روان‌شناختی لوتانز بر بهزیستی روان‌شناختی و سخت‌رویی زنان سرپرست خانوار»، *پژوهش‌های انتظامی-اجتماعی زنان و خانواده*، ۱۷، ۶۱۶-۶۴۰.
- واله، م.، شکر، ا.، و اسدزاده، ح. (۱۴۰۰)، «اثربخشی برنامه آموزشی توانمندسازی روانی بر افزایش سرمایه روان‌شناختی و بهزیستی عاطفی مرتبط با شغل معلمان»، *مجله علوم روان‌شناختی*، ۱۰۰، ۵۷۹-۵۹۶.
- وحیدی، ز. و جعفری‌هرندی، ر. (۱۳۹۶)، «پیش‌بینی بهزیستی روان‌شناختی بر اساس مؤلفه‌های سرمایه روان‌شناختی و مؤلفه‌های نگرش معنوی»، *پژوهش‌نامه روان‌شناسی مثبت*، ۳ (۲)، ۵۱-۶۴.
- وحیدیان، ز.، نوریان، خ.، و وحیدیان، ا.، و روین‌تن، س. (۱۳۹۹)، «آموزش مهارت‌های زندگی بر بهزیستی

- روان‌شناختی و سرمایه روان‌شناختی در پرستاران بیمارستان شهید بهشتی شهر یاسوج»، *ارمغان دانش*، ۲۵ (۲)، ۳۰۱-۳۱۲.
- هارون‌رشدی، ه. و کاظمیان مقدم، ک. (۱۳۹۷)، «رابطه بین سرمایه روان‌شناختی با خلاقیت مدیران زن مدارس شهر دزفول»، *ابتکار و خلاقیت در علوم انسانی*، ۸ (۳)، ۲۵-۴۲.
- همایونی، ع.، سیفی، ز. و مرتضوی، ن. (۱۳۹۸)، «پیش‌بینی بهزیستی شغلی بر اساس سبک‌های مقابله مذهبی، سرمایه روان‌شناختی و تعارض کار خانواده»، *سبک زندگی اسلامی با محوریت سلامت*، ۳ (۳)، ۲۲-۳۱.
- همایونی، ع.، سیفی، ز. و مرتضوی، ن. (۱۳۹۸)، «پیش‌بینی بهزیستی شغلی بر اساس سبک‌های مقابله مذهبی، سرمایه روان‌شناختی و تعارض کار-خانواده»، *سبک زندگی اسلامی با محوریت سلامت*، ۳ (۳)، ۲۳-۳۱.
- هویدا، ر.، مختاری، ح. و فروهر، م. (۱۳۹۱)، «رابطه مؤلفه‌های سرمایه روان‌شناختی و مؤلفه‌های تعهد سازمانی»، *مجله پژوهش‌های علوم شناختی و رفتاری*، ۲ (۲)، ۴۳-۵۶.
- یدالله‌پور، م. ه.، فاضلی کبریا، م. و امین، ک. (۱۳۹۸)، «مقایسه تأثیر آموزش مثبت‌گرایی با رویکرد اسلامی با درمان مبتنی بر پذیرش و تعهد بر سرمایه روان‌شناختی بیماران قلبی-عروقی»، *سلامت جامعه*، ۱۳ (۲)، ۱۱-۲۲.
- یوسفی، م.، فتاح‌اندبیل، ا. و مشایخ، م. (۱۴۰۰)، «پیش‌بینی آسیب‌پذیری در برابر استرس بر اساس سرمایه‌های روان‌شناختی و ویژگی‌های شخصیت در کادر درمانی کرونا»، *مدیریت نوآوری و رفتار سازمانی*، ۱ (۴)، ۱۴-۲۴.
- یوسفی، ن.، شریفی، ن. و پاشاشریفی، ح. (۱۳۹۸)، «نقش واسطه‌ای انگیزش تحصیلی در رابطه بین سرمایه‌های روان‌شناختی و فرسودگی تحصیلی»، *پژوهش در نظام‌های آموزشی*، ۴۶، ۴۹-۶۶.
- یوسفیان، ز.، امین‌نسب، ا. و صحتی، م. (۱۳۹۸)، «اثر بخشی درمان مبتنی بر خودشفقت‌ورزی بر افسردگی و سرمایه‌های روان‌شناختی افراد دارای بیماری ام‌اس»، *روان‌شناسی تحلیلی-شناختی*، ۳۷، ۴۵-۵۷.
- Abdi Zarrin, S., & Veyskarami, M. (2020). Role of spirituality and psychological capital in the prediction of occupational burnout in nurses in Khorramabad, Iran during 2016. *Health, Spirituality and Medical Ethics*, 7 (4), 16-24.
- Ahmad Bhat, S. (2017). Psychological capital: A review of literature. *National Journal of Multidisciplinary Research and Development*, 2 (2), 230-232.
- Avey, J. B., Luthans, F., Smith, R. M., & Palmer, N. F. (2010). Impact of positive psychological capital on employee well-being over time. *Journal of Occupational Health Psychology*, 15 (1), 17-28.
- Avey, J. B., Reichard, R. J., Luthans, F., & Mhatre, K. H. (2011). Meta-analysis of the impact of positive psychological capital on employee attitudes, behaviors, and performance. *Human Resource Development Quarterly*, 22 (2), 127-152.
- Burhanuddin, N. A. N., Ahmad, N. A., Said, R. R., & Asimiran, S. (2019). A systematic review of the Psychological Capital (PsyCap) research development: Implementation and gaps. *International Journal of Academic Research in Progressive Education and Development*, 8 (3), 133-150.
- Kong, F., Tsai, C., Tsai, F., Huang, W., & de la Cruz, S. M. (2018). Psychological capital research: A meta-analysis and implications for management sustainability. *Sustainability*, 10, 3457.
- Lupsa, D., Vîrğa, D., Maricutoiu, L. P., & Rusu, A. (2020). Increasing psychological capital:

- A pre-registered meta-analysis of controlled interventions. *Applied Psychology: An International Journal*, 69 (4), 1506-1556.
- Luthans, F., & Youssef, C. M. (2004). Human, social, and now positive psychological capital management: Investing in people for competitive advantage. *Organizational Dynamics*, 33 (2), 143–160.
- Margiadi, B., & Wibowo, A. (2019). A bibliometric review of psychological capital. *International Conference on Rural Development and Entrepreneurship*, 5 (1), 993-1004.
- Nolzen, N. (2018). The concept of psychological capital: A comprehensive review. *Management Review Quarterly*, 68, 237-277.
- Prihatsanti, U. (2017). Literature review: The role of psychological capital among Indonesian's worker. *Journal of Educational, Health, and Community Psychology*, 6 (3), 68-83.
- Salanova, M., & Ortega-Maldonado, A. (2019). Psychological capital development in organizations: An integrative review of evidence-based intervention programs. In L. E. Van Zyl & S. Rothmann Sr. (eds.), *Positive Psychological Intervention Design and Protocols for Multi-Cultural Contexts* (pp. 81-102). Springer Nature Switzerland.
- Vilariño del Castillo, D., & Lopez-Zafra, E. (2022). Antecedents of psychological capital at work: A systematic review of moderator–mediator effects and a new integrative proposal. *European Management Review*, 19, 154–169.